

➤ ΠΙΤΕΡ ΚΑΡΕΪ ➤

Ο Παπαγάλος και ο Ολβιέ στην Αμερική

Υποψήφιο για το βραβείο BOOKER 2010

Το ποτάμι της Ιστορίας

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: PARROT AND OLIVIER IN AMERICA

Από τις Εκδόσεις Faber and Faber, Λονδίνο 2010

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Παπαγάλος και ο Ολιβιέ στην Αμερική**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Peter Carey

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Αργυρώ Μαντόγλου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Μπανούση

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Faber

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Ι. Πέππας ABEE

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Peter Carey, 2010

© Εικόνας εξωφύλλου: *The Last Leap of a Great Man*, 1815

by French School, Bibliothèque Nationale, Paris,

France/Lauros/Giraudon/The Bridgeman Art Library

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2011

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2011, 3.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-496-005-7

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121

144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Μαυρομυχάλη 1

106 79 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800

Telefax: 2102819550

www.psichogios.gr

e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head office: 121, Tatoiou Str.

144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 1, Mavromichali Str.

106 79 Athens, Greece

Tel.: 2102804800

Telefax: 2102819550

www.psichogios.gr

e-mail: info@psichogios.gr

ΠΙΤΕΡ ΚΑΡΕΪ

Ο Παπαγάλος και ο Ορνετιέ
στην Αμερική

Μετάφραση – Επίμετρο:
Αργυρώ Μαντόγλου

Για τη Φράνσις Κόαντι

EIKONEΣ

- © Σκίτσο σελ. 12, *célériefère*, Mary Evans Picture Library.
- © Πίνακας σελ. 268, *Η Ελευθερία οδηγεί το Λαό* του Εζέν Ντελακρουά, Imagno/Getty.
- © Χάρτης σελ. 307, *Χάρτης της Αυστραλίας* του Τ. Τζ. Μάσλεν αναπαραγωγή κατόπιν αδείας Mitchell Library, State Library of NSW.

«Είναι δυνατόν να πιστέψει κάποιος πως η δημοκρατία, η οποία έχει καταλύσει το φεουδαρχικό σύστημα και κατατροπώσει βασιλιάδες, θα υποχωρούσε μπροστά στους εμπόρους και στους καπιταλιστές;»

«Δεν είναι καλό ν' ανακοινώνεται η κάθε αλήθεια».

ΑΛΕΞΙΣ ΝΤΕ ΤΟΚΒΙΑ

ΘΑΙΒΙΕ

I

Δεν είχα καμία αμφιβολία πως κάτι βάρβαρο και καταστροφικό είχε συμβεί πριν ακόμα γεννηθώ, όμως οι γονείς μου, ο κόμης και η κόμισσα, δε μου το φανέρωναν. Ως αποτέλεσμα, η περιέργειά μου είχε οξυνθεί υπερβολικά κι εγώ είχα γίνει το πιο ανήσυχο και αρρωστιάρικο πλάσμα που μπορείτε να φανταστείτε – λεπτοκαμωμένος, χλομός, συνέχεια να σκαρφαλώνω, να σκαλίζω κάθε υπόνομο και σοφίτα του σατώ ντε Μπαρφλέρ.

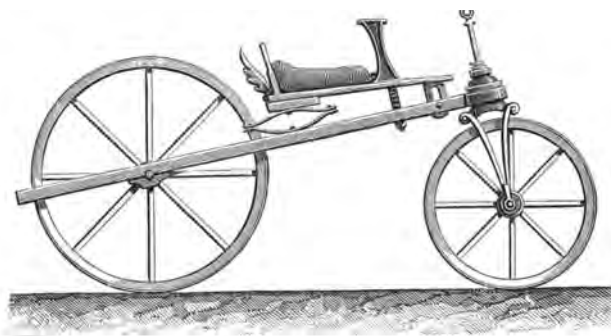
Σκεφτείτε, όμως, το εξής: Δεδομένων των λυσσαλέων ερευνών μου, δεν είναι, έστω και ελάχιστα, παράξενο που δε συνάντησα το *célérier** του θείου μου;

Ίσως στη δική σας οικογένεια όλοι γνωρίζετε το *célérier*. Για τη δική μου, όμως, αποτελούσε, όπως και κάθε τι, ένα μυστήριο. Αυτό το άχαρο, ξύλινο ποδήλατο, κατασκευασμένο απ' το θείο μου, τον Αστόλφ ντε Μπαρφλέρ, ήρθε στο φως μόνο όταν ένα ζευγάρι πλανόδιων τεχνιτών το πρόσεξε δεμένο στο πλαϊνό καδρόνι της στέγης. Για ποιον λόγο έπρεπε να είναι δεμένο δεν το γνωρίζω ούτε μπορώ να φανταστώ γιατί ο θείος μου –επειδή υποθέτω ότι ήταν εκείνος– είχε χρησιμοποιήσει δύο δερμάτινα κολάρα σκύλου για να το κάνει. Είναι στη φύση μου να φαντάζομαι τραγωδίες –πως κάποια πιστά κατοικίδια, για παράδειγμα, θανατώθηκαν–, όμως ίσως τα κολάρα των σκύλων να ήταν απλώς ό,τι ο θείος μου είχε τη στιγμή εκείνη στα χέρια του. Σε

* *Célérier* (ταχυφόρος): Μια απ' τις πρώτες μορφές ποδηλάτου, ξύλινο και χωρίς πετάλια, δημοφιλές στη Γαλλία. (Σ.τ.Μ.)

κάθε περίπτωση, ήταν κι αυτός ένας απ' τους χαρακτηριστικούς γρίφους που είχαν παγιδευτεί μέσα στο σατώ ντε Μπαρφλέρ. Τουλάχιστον δεν ήμουν εγώ αυτός που το βρήκε και ακόμα και σήμερα, μόνο το να φαντάζομαι την πιθανή αντίδραση της μητέρας μου, αν αυτό είχε συμβεί, μου προκαλεί ταχυκαρδία. Οι εκρήξεις της δεν ήταν ποτέ προβλέψιμες. Όσον αφορά τα μητρικά της συναισθήματα, αυτά δεν εκφράζονταν με τον συνηθισμένο τρόπο, αν και απολάμβανα εκείνες τις περιπτώσεις, τις ούτε κατά διάνοια σπάνιες, όταν φοβόταν πως θα πέθαινα. Είναι καταγεγραμμένο ότι το 1809 κάλεσε το γιατρό σε πενήντα τρεις περιπτώσεις. Είκοσι χρόνια αργότερα θα εξακολουθούσε να λαμβάνει τα πιο εξωφρενικά μέτρα για να σώσει τη ζωή μου.

Η παιδική μου ηλικία δεν ήταν ούτε ευλογημένη ούτε είχε μολυνθεί απ' το *célérité* και δε θα το είχα αναφέρει καθόλου, αλλά να που βρίσκεται μπροστά μας τώρα.

Και όπως είναι αναμενόμενο, ο Αυστριακός σχεδιαστής δεν καταφέρνει να προβάλει κατάλληλα τις τρεις διαστάσεις.

Όμως:

Θα μπορούσε να υπάρχει ένα τροχοφόρο καταλληλότερο για την αποστολή που τόσο απερίσκεπτα ανέλαβα, αποστολή που εσείς τυχαία υποστηρίζατε παίρνοντας αυτό τον τόμο στα χέρια σας; Κι αυτό σημαίνει πως έχετε συναινέσει να μεταφερθείτε στην παιδική μου ηλικία, όπου θ' αποδειχθεί ή, ακόμα κι

αν δεν αποδειχθεί, θα υπονοηθεί σοβαρά πως αυτό καθαυτό το σχήμα του κεφαλιού μου, η ιδιαίτερη φρενολογία μου, ο όγκος των πνευμόνων μου καθορίστηκαν από άγνωστες πιέσεις που ασκήθηκαν στα χρόνια πριν απ' τη γέννησή μου.

Ας πιστέψουμε, λοιπόν, ότι ένα γκροτέσκο ποδήλατο αντίκα, με ξύλινο σκελετό σε σχήμα αλόγου, μας προσφέρθηκε. Και φυσικά, αν πρόκειται να πλησιάσουμε το σπίτι μου με αυτό τον τρόπο, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι να προσπεράσουμε το χόμπι του θείου μου ανάμεσα από πεσμένα κλαδιά, διασχίζοντας αλσύλλια. Θ' αποδειχθεί σχεδόν άχρηστο στο τραχύ έδαφος των δασών, όπου εγώ και ο αβάς ντε Λα Λοντ, ο αγαπημένος μου Μπεμπέ, πυροβολήσαμε εκατοντάδες κορυδαλλούς και σπουργίτια, μέχρι που μελάνιασε ο λεπτός μου ώμος.

«Πρόσεχε, καλέ μου Ολιβιέ, πρόσεχε».

Ας αγνοήσουμε τη ρινορραγία προς το παρόν, αν και, για να είμαστε ρεαλιστές, αίμα προβλέπεται να εμφανιστεί αρκετά σύντομα – θεαματικές εκρήξεις, θαυμάσιοι πίδακες. Το σώμα μου ήταν ανέκαθεν υπερβολικά λεπτό και αποτελούσε δοχείο για τα πάθη που έρρεαν στις φλέβες του, αλλά καθώς επινοούμε την περιπέτειά μας, ας υποθέσουμε πως δεν υπάρχει αίμα ούτε κομπρέσες ούτε βδέλλες ούτε άγριοι καλπασμοί για να συρθεί ο γιατρός μέχρι εδώ, αφήνοντας το πρόγευμά του.

Κι έτσι εμείς οι αναγνώστες μπορούμε να εγκαταλείψουμε τον μεταξένιο, ύπουλο Σηκουάνα, να διασχίσουμε τις κακοτράχαλες δασικές εκτάσεις και να μπούμε στο μονοπάτι με τις φλαμουριές, κι εγώ, ο Ολιβιέ-Ζαν-Μπαπτίστ ντε Κλαρέλ ντε Μπαρφλέρ ντε Γκαρμόν, ένας ευγενής απ' τη χώρα της Μυωπίας, είμαι ελεύθερος να επιταχύνω σαν τον Ερμή καθώς προσπερνάω τον θολό λαχανόκηπο στ' αριστερά και μια ορχιδέα που μοιάζει σαν πασαλειμμένη ακουαρέλα στα δεξιά. Εδώ είναι η κοπριά του επαρχιακού δρόμου μέσα απ' την οποία μπορώ να περάσω εισβάλλοντας και ολισθαίνοντας, τυφλός σαν νυχτερίδα, διασχίζοντας τις ανοιχτές πύλες του σατώ ντε Μπαρφλέρ.

Γεια σας, Ζακ. Γεια σας, Γκυστάβ, Οντίλ. Γύρισα στο σπίτι.

Μόλις περάσετε μέσα, στα δεξιά, βρίσκεται η δικαστική αίθουσα του Μπαμπιά, όπου τελεί τους γάμους νεαρών χωριατόπουλων, κι έτσι γλιτώνουν τη στρατιωτική θητεία και τον πρόωγο θάνατο στο στρατό του Ναπολέοντα. Δε χρειάζεται να ειπωθεί ότι δεν είμαστε υπέρ του Βοναπάρτη και ότι ο μπαμπάς μου αφήνει τις μηχανορραφίες για τους άλλους. Ζούμε μια *ήσυχη ζωή* – λέει. Στη *Νορμανδία, στην εξορία*, λέει επίσης. Το ίδιο λέει και η μητέρα μου, αλλά με μεγαλύτερη πικρία. Μόνο στην αρχιτεκτονική μας ενδέχεται, ίσως, να διακρίνεται σημάδια του ισχυρού οικογενειακού μας τραύματος. Ζούμε μια *ήσυχη ζωή*, όμως η αυλή μας, για παράδειγμα, θυμίζει πεδίο μάχης, η αρχαία της λιτότητα προσβάλλεται από πλημμυρισμένα χαντάκια, οχυρώματα, κόκκινη λάσπη, άσπρη άμμο, γκριζες πλάκες και πενήντα τέσσερις φορσύθιες με τις ρίζες τους τυλιγμένες σε μπάλες από καναβάτσο. Για ν' αποκτήσει ξανά η αυλή τη δόξα που της αρμόζει, ο Αυστριακός αρχιτέκτονας εγκαταστάθηκε στο Μπλε Δωμάτιο, με τα σχεδιαστήριά του και τα μολύβια του. Μπορείτε να δείτε φευγαλέα καθώς περνάμε αυτό το αλαζονικό πλάσμα.

Έχω παραλείψει ν' αναφέρω το πιο σοβαρό ελάττωμα του οχήματος του θείου μου – την έλλειψη τιμονιού. Υπάρχουν κι άλλες ατέλειες, όμως ποιος νοιάζεται; Το δίτροχο *célérier* ήταν μία από εκείνες τις ασυνήθιστες μηχανές, τις οποίες αρχικά τις περιγελούν για έλλειψη πρακτικότητας ώσπου, με μεγάλη βιασύνη, σαν Ιταλοί υπηρέτες που κατρακυλούν απ' τη σκάλα, εμφανίζονται ενώπιόν μας, αναπόφευκτα πραγματικές κι εκπληκτικά χρήσιμες.

Τα χρόνια που προηγήθηκαν του 1805, όταν με απόθεσαν για πρώτη φορά στον κόρφο της μητέρας μου, υπήρξαν εποχή εφευρέσεων μεγάλης ομορφιάς και μεγάλου τρόμου – κάτι που συνειδητοποιήσα πολύ γρήγορα, χωρίς να γνωρίζω ακριβώς ποια ήταν η ομορφιά και ποιος ο τρόμος. Εκείνο που εγώ αντιλαμβάνομαι προερχόταν αποκλειστικά από αυτό που ονομάζεται *συμβολικό άθροισμα*: δηλαδή τη συρροή των μυστικών, την ενοχλητική γεύση του μητρικού γάλακτος, την ίδια μου την αναπνοή, το πραγματικά φριχτό και ανελέητο μουγκανητό των καταδικα-

σμένων γελαδιών το οποίο, ιδιαίτερα τα χειμωνιάτικα απογεύματα, την ώρα που οι υπηρέτες για μία ακόμα φορά αποτύχαιναν ν' ανάψουν τα φανάρια, μ' έθλιβε απίστευτα.

Όμως εκατοντάδες λέξεις έχουν ξοδευτεί και ήρθε σίγουρα η ώρα να περάσουμε στο σατώ, να γλιστρήσουμε αθόρυβα επάνω στις δύο ρόδες μας, ανάμεσα από δύο ψηλές, γαλάζιες πόρτες, και στρίβοντας απότομα δεξιά να εκσφενδονιστούμε κατά μήκος της μακριάς και ψηλοτάβανης τραπεζαρίας, τρέχοντας με τέτοια ταχύτητα, που θα ξεφωνίζουμε και μετά βίας θα προλάβουμε να δούμε, στ' αριστερά, τον ξιπασμένο αρχιτέκτονα και τον λιγνό, ξανθόμαλλο βοηθό του. Στα δεξιά –κοιτάζτε γρήγορα– υπάρχουν έξι ψηλά παράθυρα, το καθένα απ' τα οποία αποκαλύπτει τον ανησυχητικό αναβρασμό της αυλής, και οι πύλες, έξω απ' τις οποίες οι χωρικοί και τα ζώα τους πετάνε συνεχώς άχυρο και περιττώματα.

Μπορεί επίσης να παρατηρήσετε ανάμεσα στα παράθυρα το πορτρέτο ενός ντε Γκαρμόν, ενός ντε Μπαρφλέρ ή ενός ντε Κλαρέλ, μια σειρά προγόνων που εκτείνεται τόσο πίσω στο χρόνο, ώστε αν ο πατέρας μου, τις πιο σκοτεινές μέρες της επανάστασης, είχε επιχειρήσει να κάψει όλες τις επιστολές και όλα τα ντοκουμέντα που τον συνέδεαν αμετάκλητα με τόσα αριστοκρατικά προνόμια και καταστάσεις, θα έβλεπε τα χαρτιά να υψώνονται απ' την πυρά της αυλής ανέγγιχτα ακόμα, τετρακόσια χρόνια ιστορίας να μεταμορφώνονται σε φλεγόμενες κουρούνες με πύρινα φτερά, σαν μάστιγα που εξαπλώνεται πάνω στον παγωμένο τυρκουάζ ουρανό που δεν είχα γεννηθεί ακόμα για ν' αντικρίσω.

Αλλά η σημερινή μέρα είναι λαμπερή και ηλιόλουστη. Η μεγάλη τραπεζαρία γίνεται στίβος ιπποδρόμου, στρωμένη με μαρμάρινες πλάκες, κι εμείς ορμάμε προς εκείνη τη χαμηλή, σκοτεινή πόρτα, στο μικρό παρεκκλήσι όπου η Μαμά συχνά περνάει τα πρωινά της με προσευχές.

Όμως η μητέρα μου δεν προσεύχεται, άρα πρέπει να κουβαλήσουμε τη μηχανή μας για να την επισκεφθούμε. Το γεγονός πως κάποιος επέλεξε να χρησιμοποιήσει ξύλο βελανιδιάς

για μια τέτοια κατασκευή φαίνεται απίστευτο, αλλά ο θεός μου ήταν σαφώς *καλλιτεχνικός τύπος*. Τώρα, σ' αυτές τις ατελείωτες σκάλες, νιώθω το αργό σύρσιμο της ανάσας μου σαν λίμα που ξύνει το λαιμό μου. Καθόλου διασκεδαστικό, κύριε, αλλά μην ανησυχείτε. Μπορεί να είμαι μικροκαμωμένο αγόρι με κυρτούς ώμους και λεπτεπίλεπτα μπράτσα, όμως το αίμα μου βράζει και θα κολυμπήσω στο ποτάμι, θα πυροβολήσω ένα πουλί και θα κουβαλήσω το *céléritère* μέχρι τον δεύτερο όροφο, όπου θα σας παρουσιάσω μια φιγούρα με μανδύα και δεμένα μάτια, καθισμένη στην πολυθρόνα, τη μητέρα μου κόμισσα ντε Γκαρμόν.

Καθμένη Μαμά. Δείτε πώς υποφέρει, με το πρόσωπό της κάτισχνο, να φεγγοβολά στο ημίφως. Στα νιάτα της δεν είχε αρρωστήσει ποτέ. Στο Παρίσι ήταν καλλονή, όμως το Παρίσι της το πήραν. Έχει το δικό της μεγαλοπρεπές σπίτι στην οδό Σαιν-Ντομινίκ, αλλά ο πατέρας μου είναι προσεκτικός άνθρωπος, γι' αυτό και βρισκόμαστε όλοι σ' εξορία στην εξοχή. Η μητέρα μου θρηνεί για το Παρίσι, αν και μερικές φορές μπορεί να τη νομίσεις για καμιά μετανοούσα αμαρτωλή. Έχει αμαρτήσσει; Ποιος θα μου το έλεγε αν ίσχυε κάτι τέτοιο; Τα ρούχα της είναι μουντά και φαρδιά, όπως αρμόζει σε μια θρησκευόμενη γυναίκα. Βιώνει ένα είδος ιερής δοκιμασίας σ' ένα επίπεδο πάνω απ' την απογοήτευση που της δίνει το παιδί της.

Κι εγώ είμαι άρρωστος, αλλά με κανέναν τρόπο δεν είναι το ίδιο. Είμαι, όπως συχνά αναφέρομαι στον εαυτό μου, ένα *αξιολύπητο τέρας*.

Ιδού το απαίσιο πλασματάκι: το κεφάλι του κάτω από μια πετσέτα, πνιγμένο στον ατμό, και ο καλός Μπεμπέ, ο οποίος γινόταν ενίοτε και νοσοκόμος, εκτός από δάσκαλος κι εξομολογητής μου, να κάθεται υπομονετικά στο πλευρό μου, με το μεγάλο χέρι του στη στενή μου πλάτη καθώς εγώ πάλευα να πάρω ανάσα τόσο ώρα και με τόσο κόπο, που –ακόμα και στην κρίση– μ' έπαιρνε ο ύπνος και ξυπνούσα με τη μύτη ζεματισμένη μέσα στη λεκάνη και τα πνευμόνια μου σαν ψάρια σε κουβά, ν' αρπάζουν όσο αέρα μπορούσαν.

Μετά από πόσες πνιγηρές βραδιές αγρύπνιας αντίκρισα το χλομό φως της αυγής ν' ανασηκώνει τα υγρά απ' την πάχνη φύλλα της λεύκας απ' τα σκοτεινά νυχτερινά ύδατα, άκουσα τα κρωξιμάτα των κορακιών, τα θεατρinίστικα, πανάσχημα μαρτύρια της εξοχικής ζωής;

Ήξερα πως θα γιατρευόμουν στο Παρίσι. Στο Παρίσι θα ήμουν ευτυχισμένοι.

Όμως ο αβάς ντε Λα Λοντ είχε αντίθετη άποψη – πίστευε ότι το Παρίσι ήταν ένας λάκκος με σιχαμερή ατμόσφαιρα και πως ο αέρας της εξοχής ήταν καλός για μένα. Θα έπρεπε να με αφήσει με τον Κάτουλλο και τον Κικέρωνα μου,* αλλά, αντ' αυτού, μ' έσερνε, σαν μουσκετοφόρο έτοιμο για χρήση, στο *Bottom Hundred*, όπως το αποκαλούσε, όπου περνούσαμε τον καιρό μας πυροβολώντας περιστέρια και τσίγλες, ενώ ο Μπεμπέ ξεσήκωνε θηράματα για χάρη των κυνηγών και ταυτόχρονα παρίστανε το συντηρητή του γηπέδου αλλά και τον παπά. «Είσαι ένας θαυμάσιος, μικρός σκοπευτής», έλεγε ο Μπεμπέ τρέχοντας να συλλέξει τη λεία μας. «*Quam sagaciter puer telum conicit!*» μετέφραζα εγώ. Ποτέ δεν έμαθε ότι ήμουν μύωπας. Ήθελα τόσο πολύ να τον ευχαριστήσω, που πυροβολούσα πράγματα τα οποία δεν μπορούσα να δω.

Η μητέρα μου επιθυμούσε να του απευθύνομαι στον πληθυντικό και να τον αποκαλώ *Αβά*, αλλά ήταν τέτοιος χαρακτήρας που θα παρέμενε *Μπεμπέ* μέχρι το τέλος της ζωής του.

Ήμουν ιδιαίτερα παράξενο πλασματάκι για να με αγαπήσει. Εκείνος ήταν δυνατός και όμορφος άντρας, με κάτασπρα σαν το χιόνι μαλλιά κι έξυπνα μάτια, που αβίαστα πλημμύριζαν από συμπόνια. Είχε αναθρέψει τον πατέρα μου και τώρα είχα

* Κάτουλλος (87 περ.-54 π.Χ.): Λατίνος ποιητής. Τα διασωθέντα έργα του διαβάζονται ακόμη από ένα ευρύ κοινό και συνεχίζουν να επηρεάζουν την ποίηση και τις τέχνες.

Κικέρωνας (106-43 π.Χ.): Ρωμαίος φιλόσοφος. Θεωρείται ένας απ' τους σημαντικότερους Ρωμαίους ρήτορες. (Σ.τ.Μ.)

εμπιστευθεί τον εαυτό μου ολοκληρωτικά σ' αυτόν, στα μεγάλα χέρια του με τις σκουρόχρωμες καφέ κηλίδες, στην υπομονετική συμπεριφορά του, στη μυρωδιά του καπνού Βιρτζίνια που λέκιαζε τον ώμο του ράσου του και με μπόλιαζε με τα ίχνη της Αμερικής είκοσι χρόνια πριν αναπνεύσω τον αέρα της. «Έλα, νεαρέ», έλεγε. «Έλα, είναι όμορφη μέρα, *Decorus est dies*». Και το χαλάζι πιθανόν να έγδερνε την πλάτη σου καθώς εκείνος θα παρατηρούσε έκθαμβος όχι το σκληρό σφυροκόπημα, αλλά το θαύμα των παγωμένων κόκκων νερού. Κι αν όχι του πάγου, του ανέμου που φυσούσε τόσο μανιασμένα, που έμοιαζε λες και η ίδια η Βόρεια Θάλασσα ωθούσε τον Σηκουάνα προς τα πάνω, σε σημείο που θα παράσερνε τον υδατοφράχτη που χώριζε τον ποταμό απ' το χώρο των λουτρών.

Κάποιοι μαλθακός δε θα κολυμπούσε, όμως ο Μπεμπέ ήθελε να βεβαιωθεί πως δεν ήμουν μαλθακός. Και βουτούσε στο βαθύτερο σημείο του λουτρού, γυμνός σαν τσακισμένο άγαλμα – «Έλα, Ολιβιέ Μεγαλοπρεπή».

Εάν γινόντουσαν –αντίθετα με τις όποιες προθέσεις του Θεού για το άτομό μου– δεινός κολυμβητής, αυτό δε θα συνέβαινε χάρη στη βλαβερή διδασκαλία του Ζαν-Ζακ Ρουσώ, αλλά χάρη σ' αυτόν τον καλό ιερέα και στην επιθυμία μου να τον ευχαριστήσω. Θα έκανα τα πάντα για εκείνον, ακόμα και να πνιγώ. Εξαιτίας εκείνου απομακρυνόμουν διαρκώς απ' τη φριχτή ατμόσφαιρα του σπιτιού των παιδικών μου χρόνων κι έτσι, ακόμα κι αν περνούσα υπερβολικά πολλές νύχτες παρέα με γιατρούς και βδέλλες, γνώρισα, άθελά μου, τις αισθησιακές απολαύσεις των διαφόρων εποχών, την ευεργετική κόκκινη λάσπη που ξεραινόταν πάνω στα τρυφερά μου χέρια.

Φυσικά και υπερβάλλω. Έζησα στο σατώ ντε Μπαρφλέρ δεκαέξι χρόνια και η μητέρα μου δεν ήταν πάντα ξαπλωμένη στον περισσότερωνα της μ' ένα υγρό πανί πάνω στα μάτια της. Στο κλειδωμένο γραφείο του πατέρα μου υπήρχε ένα αξιολάτρευτο πορτρέτο της μαμάς μου, σχεδιασμένο με μολύβι, αιθέριο σαν το όνειρο ενός παιδιού που δε θα γεννιόταν ποτέ. Ίσως η μύτη της

να έδειχνε υπερβολικά στενή, λιγάκι αυστηρή, όμως διέκρινες μια πραγματικά έντονη ομοιότητα. Είχε καθαρό μέτωπο, έκφραση ειλικρίνειας και διερευνητικά μάτια, που κοιτούσαν κατάματα το θεατή, και όχι μόνο στο πορτρέτο αλλά και σε άλλες περιστάσεις – γιατί ήταν πολλές οι νύχτες στη διάρκεια των παιδικών μου χρόνων που σηκώθηκε απ' το κρεβάτι της, ντύθηκε υπέροχα και καλωσόρισε τους παλαιούς μας φίλους, όχι αυτούς που πρόσφατα και απότομα προβιβάστηκαν σε φίλους, αλλά καθαρόαιμους ευγενείς. Το να στέκεσαι στην αυλή εκείνες τις βραδιές, όταν όλες οι μεγαλοπρεπείς άμαξες βρίσκονταν εκτός του οπτικού σου πεδίου, πίσω απ' τους στάβλους, το να βλέπεις το θαμπό φεγγάρι και τα υγρά σύννεφα να κινούνται γοργά επάνω απ' τη Νορμανδία, ήταν σαν να ταξίδευες προς τα πίσω, σε μια εποχή χαμένη. Και αν πλησίαζες τη μεγάλη μπροστινή πόρτα, όχι τρέχοντας με το ποδήλατο αλλά με το σταθερό βήμα κάποιου που φοράει παντόφλες, μπαίνοντας θα μύριζες όχι τη σκόνη και τους ισιούς της αράχνης, αλλά τη φίνα πούδρα της ανδρικής περούκας, τα υπέροχα αρώματα που ανέδιδαν τα γυναικεία στήθη, την απίθανη παλέτα της παλαιάς κρατούσας τάξης, τόσα ροζ και πράσινα, θεσπέσια μετάξια και σατέν, τα χρώματά τους να αναδύονται και να βυθίζονται ξανά ανάμεσα στις πτυχές και να λιώνουν στο φως των κεριών. Σ' αυτές τις περιστάσεις, η μητέρα μου ήταν η πιο φωτεινή παρουσία απ' όλους τους ωραίους. Κι όμως, η αληθινή ομορφιά της –φευγαλέα, ένα φτερούγισμα, βαθύτερη και πιο απτή απ' το πορτρέτο της– δεν αποκαλυπτόταν παρά μόνο όταν το κοινό της, οι υπηρετές με τις λιβρέες, είχε αποσυρθεί. Τότε οι κουρτίνες τραβιούνταν στην άκρη, ο πατέρας μου έφτιαχνε τον καφέ μόνος του και σέρβιρε τους ομοτίμους του προσεκτικά, έναν έναν, και η μητέρα μου, η φωνή της οποίας ήταν λεπτή σαν χαρτί όταν βρισκόταν ξαπλωμένη στο κρεβάτι του πόνου, άρχιζε να τραγουδάει:

*Ένας τροβαδούρος απ' την Μπεάρον
με μάτια βουρκωμένα...*

Εκείνη τη στιγμή δε γινόταν λιγότερο τυπική στους τρόπους της. Τα λεπτά της χέρια αναπαύονταν ανεπιτήδευτα στην ποδιά της και αποκάλυπτε τη δυνατή, κοντρούλο φωνή της στον ίδιο τον Θεό. Αρκετές φορές είχα ανακαλέσει δημόσια –γεγονός που τώρα φαντάζει σαν αδιακρισία– την εικόνα της μητέρας μου να τραγουδάει τον *Τροβαδούρο της Μπεάρν* και ως αποτέλεσμα αυτή η ιστορία καλύφθηκε μ' ένα διαφανές, προστατευτικό βερνίκι, όπως ένα κεραμικό που το κρατάνε αιχμάλωτο σε μουσείο, για το οποίο έχουν ρωτήσει υπερβολικά πολλές φορές οι τακτικοί επισκέπτες. Κι έτσι κάθε μπουρζουάς και η σύζυγός του γνώριζαν ότι η κόμισσα ντε Γκαρμόν τραγουδούσε για τον νεκρό βασιλιά κι έκλαιγε, αλλά τίποτα ποτέ δεν τους αποκάλυψε τη γεμάτη φόβο κατάπληξη του Ολιβιέ ντε Γκαρμόν σχετικά με το συναισθηματισμό της μητέρας του. Και –ο Θεός να με συγχωρέσει– ζήλευα το πάθος που τόσο ανενδοίαστα επιδείκνυε, αυτό το θησαυροφυλάκιο ιστορικού συναισθήματος που μου είχε αποκρύψει. Τώρα πλέον, όταν έπρεπε να παραμένω ευγενικά σε στάση προσοχής δίπλα στην καρέκλα του πατέρα μου, όφειλα να κρύβω τα δικά μου συναισθήματα την ώρα που εκείνη χάριζε αλλού μια απόλαυση που μου ανήκε δικαιοματικά. Οι καλεσμένοι μας έκλαιγαν κι εγώ βίωνα μια έντονη αποστροφή γι' αυτή την τόσο ιδιωτική πράξη που διεξαγόταν σε δημόσια θέα.

*Με μάτια βουρκωμένα
τραγουδούσε στους Ορεινούς του
αυτό το ανησυχητικό ρεφρέν:
Ο Λουδοβίκος, γιος του Ερρίκου,
αιχμάλωτος στο Παρίσι είναι.*

Όταν τελείωνε και οι φίλοι μας παρέμεναν ακίνητοι μ' επισημότητα, εγώ διέσχιζα το φαρδύ χαλί για να σταθώ δίπλα στην πολυθρόνα της και σχεδόν αθόρυβα, σαν σκορπιός, της τσιμπούσα το μπράτσο.

Κι έμενε έκπληκτη φυσικά, όμως αυτό που θυμάμαι εντονό-

τερα είναι την άγρια, μοχθηρή ικανοποίηση που μου προκαλούσε το αμάρτημά μου. Εκείνη γούρλωνε τα μάτια της αλλά δεν κραύγαζε. Αντ' αυτού τίναξε το κεφάλι της και μου χάριξε, κάτω απ' το βουρλωμένο της βλέμμα, ένα περιφρονητικό χαμόγελο.

Έπειτα κατευθυνόμουν πολύ ψύχραιμα στο κρεβάτι μου. Περίμενα πως καθώς θα έκλεινα πίσω μου την πόρτα, θα έβαζα τα κλάματα. Όντως προσπαθούσα, όμως δε μου έβγαινε σωστά. Ένιωθα περίεργα, κάτι σαν υπερδιέγερση, αλλά όχι το είδος που προκαλεί δάκρυα. Είχα παράξενα συναισθήματα, εντελώς πρωτόγνωρα, ίσως αυτά που περιμένει κάποιος από ένα μεγαλύτερο αγόρι, στην ακατέργαστη ύπαρξη του οποίου αναβλύζουν οι χυμοί της ζωής. Έμοιαζαν με συναισθήματα που τα πυροδοτούσαν αμαρτωλές σκέψεις, όμως δεν ήταν. Αυτό που είχα οσμιστεί σ' εκείνο το τραγούδι, σ' εκείνο το δωμάτιο γεμάτο με αριστοκράτες, ήταν το απόσταγμα του σατώ ντε Μπαρφλέρ, που δεν ήταν τίποτα λιγότερο απ' τη χυδαιότητα και τη φρίκη της Γαλλικής Επανάστασης, όπως την είχε βιώσει η οικογένειά μου. Γι' αυτή την τερατώδη πραγματικότητα δεν είχα ακούσει λέξη.

Τώρα η μητέρα μου θα με τιμωρούσε που την τσίμπησα. Θα ήταν ψυχρή. Θα μου μιλούσε στον πληθυντικό, τόσο το καλύτερο λοιπόν. Όμως εγώ θ' ανακάλυπτα τι είχε προκαλέσει εκείνη τη μυρωδιά. Θα ψαχούλευα τα συρτάρια του γραφείου της ενώ θα προσευχόταν. Θα έπαιρνα το κλειδί της βιβλιοθήκης. Εξέτασα τα χαρτιά στα συρτάρια του γραφείου του πατέρα μου. Σκαρφάλωσα σκάλες. Αναζητούσα το σκοτεινό, το απαγορευμένο, τις γωνιές του σατώ όπου η *ατμόσφαιρα* ήταν κάπως πιο επικίνδυνη και ανυπόληπτη, μακριά απ' την ευπρέπεια της βιβλιοθήκης, μακριά απ' το στεγνό, ασφαλές κελάρι με τα κρασιά, πέρασα μέσα από μια σκοτεινή, χαμηλή, τετράγωνη πύλη προς αυτό το ταπεινό, το απερίγραπτα βρώμικο, σκοτεινό μέρος, όπου οι ιστοί απ' τις αράχνες έπιαναν φωτιά απ' τα κεριά. Δε βρήκα τίποτα – τίποτα εκτός από τρόμο, ο οποίος αναμιγνύονταν με τη σκόνη στα χέρια μου και μ' έκανε να νιώθω αρκετά άρρωστος.

Όμως δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι *Silices si levas scor-*

piones tandem invenies, όταν σηκώνεις πέτρες, αναπόφευκτα θα βρεις σκορπιούς... ή κάποιο χλεμπονιάρικο, ημιδιαφανές πλάσμα που ανατράφηκε για να ζήσει μέσα σε βόθρο ή μέσα στη φωτιά ενός σιδηρουργείου. Και δεν εννοώ τα γράμματα που κάποιος Κύριος είχε γράψει στη μητέρα μου, τα οποία εύχομαι να μην είχα δει ποτέ. Ήταν, μάλλον, πίσω απ' το καμίνι του σιδηρουργείου που ανακάλυψα την αλήθεια, μέσα σε μερικά ταπεινά δεματάκια. Με περίμεναν μέσα στο καπνισμένο ημίφως και θα μπορούσα να τα είχα ανοίξει οποιαδήποτε ημέρα ήθελα. Ακόμα και ο τετράχρονος Ολιβιέ θα μπορούσε να τα φτάσει. Το ράφι ήταν τόσο χαμηλό, που ο σιδεράς μας το χρησιμοποιούσε για να ακουμπά πάνω τα εργαλεία του. Θα υπέθετε κάποιος ότι αυτά τα δέματα ήταν η κληρονομιά ενός πεθαμένου εδώ και καιρό κηπουρού – ξεραμένοι σπόροι δηλαδή, φασκόμηλο ή θυμάρι, προσεκτικά τυλιγμένοι για μια εποχή την οποία ένας Ζακ ή ένας Κλοντ δεν έζησαν για να δουν. Πλησιάζοντας τη μυξιάριχη μύτη μου προς το μέρος τους, πολύ καιρό αφότου είχα τοιμήσει τη μητέρα μου, διαπίστωσα πως ακόμη ανέδιδαν μια χαρακτηριστική μυρωδιά, που όμως σε μπέρδευε. Ήταν ωραία μυρωδιά; Ήταν άσχημη; Σίγουρα δεν ήξερα. Ούτε καν ο Μονταίν,* ο οποίος έγραφε για την οσμή των γυναικών και των φαγητών, δεν ήταν έτοιμος ν' ασχοληθεί με τη συγκεκριμένη. Αγνοούσε τα κατώτερα επίπεδα της μούχλας και των μυκήτων, του θανάτου και του αίματος, αν και όλα ετούτα θα τον βοηθούσαν καλύτερα απ' τον γελοίο ισχυρισμό του ότι ο ιδρώτας των σπουδαίων αντρών –αναφέρεται στον Μέγα Αλέξανδρο– ανέδιδε μια γλυκιά οσμή.

Ο γερο-σιδεράς είχε πεθάνει τον προηγούμενο χειμώνα. Ο Γκυστάβ ήταν ο καινούργιος σιδεράς και ο Ζακ ο βοηθός του.

* Μισέλ Εκέμ ντε Μονταίν (1533-1592): ένας απ' τους συγγραφείς που υπερασπίστηκαν τη Γαλλική Επανάσταση, θεωρείται ο πατέρας του Σύγχρονου Σκεπτικισμού. Γνωστός για τα δοκίμια του, τα οποία αποτέλεσαν ένα καινούργιο λογοτεχνικό είδος. (Σ.τ.Μ.)

Είχαν επισκευάσει πρόσφατα τις χαλασμένες πύλες, καρφώνοντας με λύσσα όλο το πάνω μέρος τους, και τώρα τις επανατοποθετούσαν. Την ώρα που ο Γκυστάβ φώναζε στον Ζακ, εγώ έβγαλα αθόρυβα το πρώτο από αυτά τα μουχομυριστά πακέτα έξω, στο λιθόστρωτο. Δε θύμιζαν με τίποτα θάνατο ή φρίκη. Το περιτύλιγμα, μια κιτρινωμένη εφημερίδα, ήταν πολύ παλιό και διαλύθηκε σαν τις γαλέτες που τρώμε τα Θεοφάνεια, αν και, σε αυτή την περίπτωση, δεν περιείχε πεντανόστιμη κρέμα αμυγδαλού αλλά –μα τι έβλεπαν τα μάτια μου;– το αφυδατωμένο σώμα ενός πουλιού, ενός περιστεριού, τα ξεραμένα υπολείμματα του οποίου ελευθέρωσαν μια σειρά από μικρά μαύρα μυρμηγκία, κι αυτά μου προκάλεσαν τρομερή ταραχή. Κι αυτό επειδή όρμησαν –ολόκληρο σμήνος– πάνω στα μπράτσα μου, διέτρεξαν το λαιμό μου και με δάγκωσαν. Σε λίγο άρχισα να τρέχω πάνω-κάτω στην αυλή ξεφωνίζοντας και μόνο όταν ο Γκυστάβ μου έβγαλε τη ζακέτα σώθηκα.

Οι κραυγές μου ήταν τόσο δυνατές, που ο πατέρας μου βγήκε τρέχοντας απ' το δικαστήριο, φορώντας την τήβεννο και την περούκα του. Μια γεροδεμένη νύφη κι ένας μυταράς γαμπρός τον ακολούθησαν και κοίταξαν αυτό που είχα βρει. Ο Γκυστάβ και ο Ζακ άρχισαν να φέρουν ντουζίνες από εκείνα τα δέματα και τ' άπλωσαν, έπειτα από τις οδηγίες του πατέρα μου, σε σειρά παραπλεύρως του κτιρίου. Όταν συγκεντρώθηκαν όλα, ο πατέρας μου έδωσε εντολή να καταστραφούν επειδή, όπως φυσιολογικά υπέθεσα, ήταν γεμάτα μ' εκείνα τα φοριχτά μυρμηγκία.

Η Οντίλ, παρασυρμένη απ' τις στριγκλιές μου, βγήκε έξω να δει. Το ίδιο και ο Μπεμπέ. Πολύ μεγάλο πλήθος για ένα τέτοιο μέρος. Και τότε εμφανίστηκε και η μητέρα μου, οδηγώντας μέσα απ' τις ανοιχτές πύλες τον «Βασανιστή» –όπως αποκαλούσαμε την ταλαντευόμενη άμαξά της–, και σε λιγότερο από ένα λεπτό κατέβηκε και βρέθηκε στο επίκεντρο των γεγονότων, αντίθετα με την επιθυμία του πατέρα μου.

«Όχι, Ενριέτα-Λουσί, δεν πρέπει». Αυτά ήταν τα λόγια του, ακριβώς.

Η μητέρα μου άρπαξε το κομματιασμένο χαρτί απ' το χέρι του πατέρα μου. «Τα περισσότερα μου!» κραύγασε.

Δεν κατάλαβα, ούτε για ένα δευτερόλεπτο, αν και είχα ανακαλύψει την εξήγηση της ύπαρξής μου.

Η μητέρα μου κράτησε το μαντίλι της μπροστά στο στόμα. Φαινόταν έτοιμη να κάνει εμετό. Έμοιαζε σαν τυφλή, μισοπεθαμένη σχεδόν, λόγω της ντροπής της ως ευγενούς. Δε θα τη φρόντιζαν οι υπηρέτες, μόνο ο αριστοκρατικός Μπεμπέ, που τώρα τη συνόδευσε στο σατώ. Κανείς δε με πρόσεξε κι έμεινα πίσω καθώς ο πατέρας μου διέταξε τη νύφη και το γαμπρό να επιστρέψουν στην αίθουσα του δικαστηρίου. Κάθισα για να παρακολουθήσω την καύση των περιστεριών, αλλά ακόμα και τότε δεν κατάλαβα ότι κάθε πακέτο περιείχε ένα θύμα της επανάστασης.

Κρυμμένος πίσω απ' το ξύλινο παραβάν, δε δυσκολεύτηκα να περισώσω μία και μοναδική εύθραυστη σελίδα χαρτιού και, προσέχοντάς την λες και ήταν λεπτεπίλεπτο λεπιδόπτερο, τη μετέφερα στο δάσος για να τη διαβάσω.

II

Ο φριχτός Αυστριακός με κοιτούσε την ώρα που το έσκαρα για το παρεκκλήσι, την πόρτα του οποίου ταρακούνησα δυνατά μέχρι να ελευθερωθεί το μάνταλο. Κατευθύνθηκα με ορμή στο γκριζό φως που έπεφτε από ψηλά και όρμησα στην Αγία Τράπεζα, ενώ η μύτη μου αιμορραγούσε. Δε θα με προστάτευε ο Θεός από αυτό το αποτρόπαιο πράγμα που κρατούσα κομματιασμένο στη χούφτα μου;

Τότε ο Μπεμπέ μου γονάτισε δίπλα μου. Πήρε το χέρι μου, σαν να ήθελε να με παρηγορήσει, κι έπειτα το πίεσε ν' ανοίξει. Κράτησε σταθερά τον καρπό μου και τίναξε τα κομματάκια απ' την παλάμη μου. «Τι είναι αυτό, παιδί μου;»

Ήταν ένα σκίτσο απ' την παλιά εφημερίδα, μέσα στην οποία ήταν τυλιγμένο ένα περισσότερι.

Έδειχνε μια μηχανή, μια φοβερή λεπίδα, μια σειρά από δο-

κούς, ένα σκοινί, ένα ανθρώπινο κεφάλι αποκομμένο απ' το σώμα του. Ήταν το κεφάλι του βασιλιά – αναγνώρισα το αριστοκρατικό του πρόσωπο. Ένα χέρι κρατούσε το κεφάλι χωριστά απ' τον πετσοκομμένο λαιμό, ενώ το αίμα ανέβλυζε κι έρρεε. Μια περίτεχνη λεζάντα έγραφε: *Que le roi soit damne**».

Ο Μπεμπέ μου πρόσφερε το τσαλακωμένο μαντίλι του. Δεν έφταιγε η *απολύτη, ολοκληρωτική απρέπεια* της χειρονομίας που με φόβισε, αλλά το ότι αυτός, ο δικός μου Μπεμπέ, κοιτούσε τον Ολιβιέ του με βλέμμα τόσο απλανές και κουρασμένο.

«Συνέβη αυτό;» απαίτησα να μάθω.

Άπλωσε τα μεγάλα χέρια του σαν σε παραίτηση. Αυτή ήταν μια τρομακτική χειρονομία, αλλά ακολούθησε μια πολύ χειρότερη: *Ανασήκωσε τους ώμους*.

«Είναι απαίσιο». Κραύγασα όπως κράζουν και οι νυχτερίδες όταν σκίζουν το τρομερό σκοτάδι.

Από κάτω μου υπήρχε μια απύθμενη άβυσσος, χωρίς πατώματα, χωρίς τοίχους, ενώ το μυαλό μου βυθιζόταν στον τερατώδη τρόμο του αποκεφαλισμού. Το κεφάλι του βασιλιά ήταν ένα απολύτως ζωντανό κεφάλι, που ίσως χαμογελούσε και μιλούσε, και τα μάτια του ήταν τέλεια μάτια, και τα μαλλιά του ήταν περιποιημένα, όπως ταιριάζουν σε μαλλιά βασιλιά, και όλα επάνω του ήταν τόσο κομψά και όμορφα, εκτός από αυτή την ελεεινή μηχανή, αυτές τις αιωρούμενες σταγόνες αίματος, αυτό τον βρωμερό πίδακα και χείμαρρο.

«Γι' αυτό κλαίει η μητέρα μου; Το γνωρίζει αυτό;» Εννοούσα, αυτό ήταν που έβλεπε όταν ξάπλωνε με το βρεγμένο πανί πάνω στα μάτια;

«Ναι, αγαπημένε μου, αλίμονο».

«Και ποιος το έφτιαξε ετούτο το τρομερό πράγμα, Μπεμπέ; Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί ένα τόσο απαίσιο θέαμα;»

«Το θεωρούν πιο ανώδυνο», είπε ο Μπεμπέ.

* Καταδικάστε το Βασιλιά. (Σ.τ.Μ.)

«Ο Ναπολέον το έκανε; Γι' αυτό τον μισούμε;»

«Όχι, αυτό είναι ο πατέρας του Ναπολέοντα».

Δεν κατάλαβα τι εννοούσε με τη λέξη *πατέρας*.

«Μπεμπέ, ποιος σκότωσε τόσο πολλά περιστέρια;»

«Οι χωρικοί παρέπεμψαν τα πουλιά σε δίκη επειδή έκλεψαν σπόρους. Τα έκριναν ένοχα και μετά τα στραγγάλισαν».

«Όμως δεν έχουμε περιστέρια, Μπεμπέ. Η σοφίτα είναι άδεια. Ποτέ δεν είχαμε περιστέρια».

«Ο παππούς σου είχε περιστέρια. Φαίνεται πως οι χωριάτες ένωσαν καταπιεσμένοι εξαιτίας τους, επειδή έτρωγαν τους φυτεμένους σπόρους».

Μπορείτε να φανταστείτε έναν τέτοιο ποταμό φρίκης να πλημμυρίζει ένα τόσο μικρό παιδί; Όμως έτσι έγινε, στα έξι μου διδάχτηκα για πρώτη φορά την Τρομοκρατία που είχε δώσει γεύση στο γάλα της μάνας μου. Είχαν ρίξει τους γονείς μου στη φυλακή Πορτ Λιμπρ, όπου καθημερινά καλούσαν έναν απ' τους ευγενείς φίλους τους «στο γραφείο της διοίκησης» και δεν τον ξανάβλεπε ποτέ κανείς. Στη διάρκεια εκείνων των μηνών τα μαλλιά του πατέρα μου άσπρισαν, η όμορφη μητέρα μου έσπασε το 1793, όταν οι *αβράκωτοι* άρχισαν να καταφθάνουν απ' το Παρίσι.

Η οικογένειά μου ήταν καθισμένη στο τραπέζι, μου είπε ο Μπεμπέ, ενώ εκείνος «έβγαλε έξω το αγόρι», πέρα απ' το σιδηρουργείο, κάτω απ' τις φλαμουριές. Δειπνούσαν, η μητέρα, ο πατέρας και ο παππούς μου, όταν ο κηπουρός όρμησε βιαστικά μέσα και στάθηκε μπροστά τους μ' ένα ψαλίδι κλαδέματος στα γαντοφορεμένα χέρια του.

«Πολίτη Μπαρφλέρ», είπε στον πατέρα της μητέρας μου, «κάποιοι πολίτες απ' το Παρίσι είναι έξω και σε ζητούν». Ακόμα και με δεδομένο το γεγονός ότι ήταν αντίθετο με τον επαναστατικό νόμο να χρησιμοποιήσει ο κηπουρός τον πληθυντικό ευγενείας, ετούτος ήταν πολύ ασυνήθιστος τρόπος ν' απευθύνεται ένας υπηρέτης στον παππού μου.

«Μα κανείς δεν τους χτύπησε για την αναιδείά τους;» ρώτησα.

Καθώς βαδίζαμε στο λιβάδι δίπλα στον ποταμό, ο αέρας ήταν

γλυκός απ' το άρωμα του φρεσκοκομμένου άχυρου. Υπήρχε όμως και μια δυσοσμία από σαπισμένα ροδάκινα στους οπωρώνες – γιατί όχι;–, κάθε πεσμένο φρούτο ήταν κυκλωμένο από έναν κωμικό θίασο μελισσών, σκνίπες και σφήκες, που σκαρφάζωναν κι έπεφταν απ' τον πολτό. Καταμεσής ετούτου του λαμπρού σκουληκισμένου πανηγυριού ανακάλυψα τώρα το μυστικό, παλαιό και μουχλιασμένο σαν καρύδι εγκλωβισμένο σε ξύλινο κέλυφος.

«Γιατί δεν τους χτύπησε ο πατέρας μου;»

Ο παππούς μου ήταν ο Αρμάν-Ζαν-Λουί ντε Κλαρεέλ Μπαρφλέρ. Του είχε δοθεί ως όνομα τ' όνομα της πόλης του, του ποταμού της, η μακριά σειρά προγόνων του δεν είχε διακοπεί απ' τους Νορμανδούς και συνεχιζόταν ακόμα πιο πέρα, στον Κλόβις, και πέρα απ' τον Κλόβις, στον Χιλδέριχο, βασιλιά των Σάλιων Φράγκων, ο οποίος είχε με τους πολεμιστές του κατακλύσει τα δάση της Τοξανδρίας, πώς λοιπόν να επιτρέψει σε κάποιους μέθυσους αβράκωτους να του πάρουν τη ζωή;

«Είναι δύσκολο να σου εξηγήσω», είπε ο Μπεμπέ μου.

Πράγματι. Ήταν απίστευτο. Απ' ό,τι κατάλαβα ήταν μόνο δύο άντρες απ' το Παρίσι. Η οικογένειά μου ήταν φοβισμένη όσο τα περισσότερα, σκέφτηκα. Είχαν επιτρέψει να τους κόψουν το λαιμό.

«Εκεί τον πήγαν τον παππού μου;» ρώτησα.

«Πού, παιδί μου;»

«Σ' αυτό το πράγμα».

«Ναι, σ' αυτό το πράγμα».

Καθώς κατεβαίναμε περνώντας μέσα απ' το *Bottom Hundred*, το μυστικό ορτύκι ανυψώθηκε απ' το χορτάρι. Ήμουν εξοργισμένος με την οικογένειά μου και σκληρός στην κριτική μου, ιδιαίτερα απέναντι στον πατέρα μου, που δεν είχε τραβήξει το σπαθί να σφάξει τους βασανιστές του.

Οι πνεύμονές μου είχαν φράξει, η καρδιά μου χτυπούσε ταραγμένη, όμως έπρεπε να κάνω το μάθημα των λατινικών. Η μέρα είχε φθάσει στο τέλος της, ο Μπεμπέ κι εγώ, απαγγέλλοντας το *hic-haec-hoc* (αυτός-αυτή-αυτό), ανοίγαμε δρόμο μέσα απ' το αλλόκοτο, χλομό χορτάρι προς τον παλιό μύλο, στα σκαλο-

πάτια του οποίου καθίσαμε για να φάμε ένα μίλο. Δεν είχε ακόμα νυχτώσει και μπορούσα να διακρίνω, μέσα απ' τα πυκνά κλαδιά, τα χρυσαφένια φώτα του σπιτιού μας. Τότε, για πρώτη φορά το είδα όχι ως ένα κάστρο περήφανο και δυνατό, αλλά, μέσα στη νύχτα που πλησίαζε, ως ένα μέρος αδύναμο και μαλθακό. Είδα τον παππού και τον πατέρα μου να κάθονται απροστάτευτοι στις καρέκλες τους. Φαντάστηκα τους δολοφόνους τους με τους ακάλυπτους πισινούς και τα πελώρια μουστάκια να πλησιάζουν μέσα στη σκοτεινιά απ' το δρόμο που οδηγούσε στο χωριό, τον αέρα βαρύ απ' το κλεμμένο κρασί, τον ουρανό να φωτίζεται απ' τα δεμάτια που καίγονταν, τη μαύρη κάπνα να υψώνεται και να σχηματίζει δαχτυλίδια στον διάφανο ουρανό, έτσι που οι αραιές κλωστές του καπνού να σχηματίζουν γραμμές σ' έναν αρχαίο καθρέφτη, ο οποίος θα έπρεπε ν' αντανakλά σκηνές ηρωικές – τον μπαμπά μου με το ξίφος τραβηγμένο να τρέπει τον εχθρό σε φυγή.

«Εγώ θα τους είχα κατατροπώσει, Μπεμπέ. Δε θα ήμουν δειλός».

Ο καλός ηλικιωμένος αβάς παρέμεινε σιωπηλός καθώς διασχίζαμε το δρόμο του χωριού, ενώ ο θυρωρός ξεκλείδωνε τη βαριά πύλη. Έπειτα στάθηκε και παρακολούθησε τον υπηρέτη ν' αποσύρεται στο κατάλυμά του.

«Μπεμπέ, είσαι θυμωμένος;»

Ήμουν τρομοκρατημένος που ένιωθα τόσο μόνος, που έβλεπα πως ο μοναδικός άνθρωπος που με είχε αγαπήσει δε με αγαπούσε πια. Ήταν ώρα για το μπάνιο μου, αλλά αισθανόμουν καθηλωμένος απ' το σκοτεινό του βλέμμα, ενώ οι σκόροι τρίβονταν στα μαλλιά μου και θρονιάζονταν στο πονκάμισό μου.

Όταν μίλησε, δεν ανέφερε καν τ' όνομά μου. Για μια ώρα σχεδόν μου έκανε κήρυγμα, ενώ ο ουρανός έχασε τα χρώματά του, ο θυρωρός κλείδωσε την πόρτα και το φως απ' τα παράθυρα της τραπεζαρίας έσβησε. Το αχανές σύμπαν σύντομα αποκαλύφθηκε από πάνω μας και η παιδική μου γνώμη δεν είχε περισσότερη αξία από χυμένο αλάτι.

Η ανάσα μου βάρυνε, αλλά εκείνος δεν έδειξε κανένα έλεος.

Τα μπράτσα μου μ' έτρωγαν και τα πόδια μου πονούσαν, όμως ήμουν πολύ φοβισμένος για να παραπονεθώ την ώρα που ο Μπεμπέ μου μιλούσε για τον άντρα που είχε καθίσει στο τραπέζι εκείνο το φοβερό πρωινό. Αυτός ήταν ο πατέρας της μητέρας μου, ο μέγας Μπαρφλέρ, που για μένα δε σήμαινε τίποτα περισσότερο από ένα όνομα. Ο Μπαρφλέρ είχε τόσο αγαπήσει το βασιλιά, κατά τα φαινόμενα, που τον τρομοκρατούσε και τον βασάνιζε την ώρα που οι συμβουλάτορες ολόγυρά του τον οδηγούσαν στον όλεθρο. Ο Μπαρφλέρ ήταν εκείνος που τόλμησε να συμβουλέψει το βασιλιά να φορολογήσει τους ευγενείς, ν' αναγνωρίσει τους Εβραίους ως πολίτες, να επιτρέψει στους προτεστάντες ν' ασκήσουν τη λατρεία τους νόμιμα και ειρηνικά.

«Αυτό σημαίνει θάρος», είπε ο Μπεμπέ. «Ο Κόμης Μπαρφλέρ ήταν εκείνος που είπε στο βασιλιά να περικόψει τις υπερβολές στην αυλή. Του είπε να μην ξεχνά την ιστορία του Καρόλου του Α' στην Αγγλία.* Εσύ τη θυμάσαι;»

«Ξεχνώ τη χρονολογία, Μπεμπέ. Συγγνώμη».

«Η χρονολογία δεν έχει σημασία. Αυτός είπε στο βασιλιά μας: “Διατηρείς το στέμμα σου, άρχοντα, μόνο χάρη στον Θεό. Όμως δε θ' αρνηθείς στον εαυτό σου την ευχαρίστηση να πιστεύεις ότι διατηρεί την εξουσία του και χάρη στην εθελοντική υποταγή των υπηκόων σου”».

«Ο βασιλιάς», είπε ο αβάς ντε Λα Λοντ με φωνή που αντήχησε στην αυλή τόσο καθαρά, που φοβήθηκα καθώς φαντάστηκα το σιδερά, το θυρωρό, τον κηπουρό να κρυφακούν πίσω απ' τη σκιά της πόρτας. Ο αγαπημένος μου σοφός Μπεμπέ έμοιαζε άξαφνα με τον πλέον απερίσκεπτο άνθρωπο του κόσμου.

* Ο Κάρολος ο Α' της Αγγλίας (1625-1649) υπήρξε βασιλιάς της Αγγλίας, της Σκωτίας και της Ιρλανδίας απ' τις 27 Μαρτίου του 1625 έως την εκτέλεσή του το 1649. Προσπάθησε να κυβερνήσει ως απολυταρχικός, ελέω Θεού ηγεμόνας, επιβάλλοντας φόρους χωρίς τη συγκατάθεση του κοινοβουλίου. Οι προσπάθειες ν' αναμορφώσει την Αγγλική Εκκλησία κατά τα πρότυπα της προεσβυτεριανής προκάλεσαν την πτώση του. (Σ.τ.Μ.)

«Ο βασιλιάς δεν ήταν κακός άνθρωπος», μου είπε, «όμως περαιοτοιχιζόταν από ματαιόδοξους και εγωιστές άντρες και γυναίκες».

Τώρα η αναπνοή μου έγινε πολύ ακανόνιστη, πιθανότατα επειδή η μητέρα μου, που είχε τα παράθυρά της ορθάνοιχτα στον καλοκαιρινό αέρα, δε θ' ανεχόταν ν' ακούσει ούτε μία λέξη εναντίον του βασιλιά.

«Οι Βερσαλλίες», είπε ο Μπεμπέ, «έριξαν τη μοναρχία και η Αυλή, τυφλή και ανόητη, μας οδήγησε όχι μόνο στην γκιλοτίνα, αλλά και σ' αυτό τον κλέφτη τον Βοναπάρτη, που έχει καταντήσει τη Γαλλία χειρότερη από τόπο για πορτοφολάδες και διαρρήκτες».

«Μπεμπέ, μήπως πρέπει να πάμε μέσα;»

«Όχι», είπε ο Μπεμπέ, «γιατί σ' έχουν αναθρέψει με πολύ περίεργο τρόπο, καημένο μου παιδί. Και τώρα διαπιστώνω ότι δεν έχεις ιδέα ούτε ποιος είσαι ούτε ποιος είναι ο πατέρας σου. Σου είπε ποτέ ότι έσωσε τη ζωή μου;»

«Όχι, Μπεμπέ».

«Ο πατέρας σου είναι γενναίος άντρας. Το να πολεμήσει τους πολίτες του Παρισιού ήταν εξίσου ανόητο όσο με το να τα βάλει μ' ένα σμάρι σφήκες. Μήπως ο πατέρας σου έτρεξε γύρω γύρω ουρλιάζοντας από πόνο;»

«Όχι, Μπεμπέ, υποθέτω πως όχι». Με το μυαλό μου φαντάστηκα τον πατέρα μου να στέκεται σ' ένα λιβάδι κι ένα σμήνος από σφήκες να τον κυκλώνει.

«Αυτό είναι κουράγιο», είπε ο Μπεμπέ, «αυτό σημαίνει χαρκτηρας. Δεν κατηγορείς τους φτωχούς και αδαις, αγαπημένε μου. Με καταλαβαίνεις; Η αυλή των Βερσαλλιών τα προκαλέσε όλα αυτά σε όλους εμάς».

Ακόμα και τότε ήμουν βέβαιος ότι δεν εννοούσε πως οι άνθρωποι ήταν σφήκες, αλλά έτσι το εξέλαβα και στη φαντασία μου δεν ήμουν πια ο ευγενής με το ξίφος που πετσοκόβει όσους έβλαψαν τους δικούς του, αλλά ένα τρομαγμένο αγόρι που στρίγγλιζε τρέχοντας μέσα στα κατασκότεινα λιβάδια και τσιμπημένο και πληγωμένο έπεφτε απ' την όχθη και πνιγόταν στον Σηκουάνα.

Εκείνη τη νύχτα η αναπνοή μου επιδεινώθηκε τόσο, που ούτε το σκόρδο ούτε το μπράντι κατάφεραν να με γιατρέψουν, όμως την αυγή αναγκάστηκαν να σηκώσουν το γιατρό απ' το κρεβάτι του και να τον φέρουν.

III

Η γκιλοτίνα έριχνε τώρα το διαμαντένιο φως της σε σκηνές οι οποίες είχαν μέχρι στιγμής διαδραματιστεί στα παρασκήνια του σπιτιού.

Με αυτό δε θέλω φυσικά να πω ότι η ζωή μου είχε καταστραφεί. Συνέχισα να κολυμπώ και να κυνηγώ και να καταβροχθίζω δαμάσκηνα μέχρι να πονέσει η κοιλιά μου. Είχα, μάλιστα, κι έναν φίλο, τον Τομάς ντε Μπλακβίλ, που μια φορά έμεινε μαζί μας επί δεκαέξι μέρες. Στα έβδομα γενέθλιά μου ταξίδεψα στο Παρίσι κι έφαγα μιλφέιγ στο σπίτι της Μαντάμι ντε Σατωμπριάν. Λένε πως έκανα την παρέα να γελάσει, όμως κανείς δεν μπορεί να θυμηθεί τα ευφυολογήματά μου. Είχα πρόωρη ανάπτυξη. Ιδιοφυΐα στο πιάνο. Είχα μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μου. Έως το 1812, τη χρονιά που έγινα επτά, είχα τελειοποιήσει τα λατινικά και τα ελληνικά μου.

Στη διάρκεια εκείνου του πολύ ξεχωριστού καλοκαιριού ο Ήρωας της Βανδέας κατέφτασε στο σατώ ντε Μπαρφλέρ. Ο πατέρας μου είχε γενέθλια, αλλά ο επισκέπτης δεν έφερε δώρο – ούτε και το αριστερό του μπράτσο, το οποίο μάλλον το είχε κόψει κάποια φριχτή μηχανή. Το άδειο, λευκό μεταξωτό του μανίκι ήταν σαν φάντασμα, όμως εκείνη που πρόσεξα περισσότερο από οτιδήποτε ήταν η μητέρα μου.

Πριν απ' την άφιξη του νεαρού επισκέπτη είχε καταλάβει μια *πολυθρόνα* στο Χρυσό Δωμάτιο, με τις κουρτίνες τραβηγμένες για να προφυλάσσεται απ' τη διαπεραστική ζέστη, μ' ένα υγρό πανί τοποθετημένο στο πρόσωπό της, ώστε ένας ξένος θα μπορούσε κάλλιστα να την περάσει για νεκρή.

Ο υπηρέτης πλησίασε τη μητέρα μου. Έσκυψε με δυσκολία και μίλησε μ' εκείνο τον γελοίο ψιθυριστό τρόπο που μαθαίνουν στην Ιταλία, αλλά αν έβλεπε κάποιος πώς αντέδρασε η μητέρα μου, θα νόμιζε ότι είχε φωνάξει μέσα στο αυτί της.

Σχεδόν αναπήδησε.

Αν ο υπηρέτης γλίστρησε κι έπεσε προς τα πίσω, εκείνη δεν το πρόσεξε επειδή –την ώρα που εκείνος έφευγε κατακόκκινος μακριά απ' το δωμάτιο– *υποκλινόταν* σ' έναν επισκέπτη. Με άλλα λόγια, η μητέρα μου, που το κύρος της απαιτούσε να μην προσφέρει τίποτα περισσότερο από μια ελαφριά υπόκλιση σε οποιονδήποτε, *υποκλινόταν* βαθιά μπροστά σ' έναν άντρα με κομμένο χέρι. Αργότερα σκέφτηκα ότι αυτή η υπόκλιση αποτελούσε σίγουρα κάποιον προσωπικό *υπαινιγμό*, ένα θεατρικό, ένα απόσπασμα, ένα αστείο: Μήπως Μολιέρος;

Ο επισκέπτης ήταν ο Μαρί-Ζαν ντε Βιλιέ, *αξιότιμος* μαρκήσιος ντε Τιλμπό, γνωστός και ως ο Έρωας της Βανδέας, αν και ποτέ δεν άκουσα να τον αποκαλούν κάτι άλλο εκτός από «Μεσιέ». Αν αυτή η προσφώνηση ήταν λόγω σεμνότητας ή υπερηφάνειας, δεν το γνωρίζω. Ήταν μεγαλόσωμος και ροδοκόκκινος σαν κομμάτι βοδινού, ένας ευπατρίδης πολεμιστής που είχε οδηγήσει τους χωρικούς του Καλβαντός και του Ορν εναντίον της επανάστασης. Μακάρι, είπε αργότερα η μητέρα μου, να υπήρχαν εκατό Μεσιέ.

Στο Χρυσό Δωμάτιο ο Τιλμπό μιλούσε χαμηλόφωνα στη μητέρα μου. Είχε φέρει «ένα πραγματάκι», ένα βιβλίο με γκραβούρες εξωτικών ειδών, από εκείνα που ήταν δημοφιλή στις βιβλιοθήκες του *παλαιού καθεστώτος*. Υποθέτω πως σχεδίαζε να της το πουλήσει, αλλά αυτό τότε δεν το γνώριζα. Μαζί εξέτασαν το αντικείμενο, φύλλο φύλλο, αναφωνώντας χαρούμενα στη θέα της παράξενης φυτολογίας της Αυστραλίας. Όσο για το τι έλεγαν μεταξύ τους, δεν άκουσα λέξη, όμως αισθάνθηκα ένα ρεύμα αέρα και κατάλαβα πως αυτός ο απαίσιος μονόχειρας στρατιώτης θα κατέστρεφε τα γενέθλια του πατέρα μου.

Εκείνο το δείπνο επρόκειτο να είναι κάτι σπουδαίο, με κο-

τοπουλάκια φρικασέ και κιμά πέρδικας, πίτες στη θράκα και κοτόπουλα με τρούφα, κι έτσι θα ήταν, όμως η γιορτή είχε χαλάσει όχι εξαιτίας της τρομερής καταιγίδας, αλλά εξαιτίας του επισκέπτη που μιλούσε υπερβολικά πολύ και με τρόπο που προσπαθούσε εσκεμμένα να κρύψει την αλήθεια από ένα παιδί. Μόλις τελείωσαν τα τραγούδια, ο Μπεμπέ ζήτησε ευγενικά ν' αποχωρήσει και κατάλαβα πως ήταν θυμωμένος. Κι ο πατέρας μου; Έγινε υπερβολικά τυπικός και το δέρμα του πήρε μια γυαλιστερή, κέρνη απόχρωση, λες και ήταν πιστό αντίγραφο του εαυτού του. Η μητέρα μου σχολίασε δύο φορές τον όγκο της γραφικής εργασίας που τον περίμενε και παραπονέθηκε, σαν να τον συμπονούσε, πως κανείς στο Παρίσι δε σκέφτηκε να τον τιμήσει παραχωρώντας του έναν αντιγραφέα ή έναν γραμματέα. Τίποτε δεν ειπώθηκε για τις γκραβούρες.

Ήμουν αφίθυμο παιδί, αυτή τη στιγμή όμως βρισκόμουν σε σύγχυση. Όταν μίλησε ο πατέρας μου, όπως συχνά το συνήθιζε, για τους νεαρούς χωριάτες που πάντρευε για να σώσει τις ζωές τους, ο Μεσιέ χαμογέλασε κοιτώντας τη μητέρα μου. Δε γνώριζα τι σήμαινε αυτό, αλλά, αν ήμουν ο πατέρας μου, θα είχα αρπάξει το άδειο μανίκι του επισκέπτη μου και θα τον χαστούκιζα με δαύτο. Και το ευχήθηκα αυτό με τόση δύναμη, που τα πνευμόνια μου επαναστάτησαν εναντίον μου και με απομάκρυναν για να λάβω το τελευταίο μου δώρο – όχι κανένα ζαχαρωμένο φρούτο, αλλά την Οντίλ και τις βδέλλες της και για σεντόνι έναν ουρανό με αστραπές καθ' όλη τη διάρκεια εκείνης της αυγουστιάτικης νύχτας.

Το επόμενο περιστατικό που θυμάμαι συνέβη ένα πρωινό μερικούς μήνες μετά την αναχώρηση του Μ. ντε Τιλμπό. Είχα ανακαλύψει τη μητέρα μου στα διαμερίσματά της.

«Πού είναι η Σελέστ;» ρώτησα για την υπηρέτριά της.

Η μητέρα μου δεν αποκρίθηκε. Χαμογελούσε, μουρμούριζε και γέμιζε ένα ταξιδιωτικό μπαούλο με άσπρες κονκάρδες. Έγειρε το κεφάλι και χαμογέλασε, έτσι απλά. Σκέφτηκα, μη χειρότερα, τι συμβαίνει; Είναι χαρούμενη;

«Μαμά, τι έχει συμβεί;»

Κάθισα ήσυχα κεντώντας με το δάχτυλο το μαντίλι που φορούσα για να κρύβει τα σημάδια απ' τις βδέλλες. Η μητέρα μου, διαπίστωση, έπαιξε το ρόλο της υπηρέτριας. Τελικά κλείδωσε το μπαούλο της και οι πραγματικοί υπηρέτες ήρθαν για να το μεταφέρουν κάτω.

Χρόνια αργότερα θα επέμενε πως δεν μπορούσε να μου πει την αλήθεια επειδή ήμουν υπερβολικά *ασθενικός*, όμως, όταν κλειδώθηκε στο μπουντουάρ της με τη Σελέστ, μου προκάλεσε ακόμα μεγαλύτερη ένταση.

Έως ότου να εμφανιστεί, είχα ξύσει τα μπράτσα μου μέχρι να ματώσουν, όμως όλη αυτή η δυσφορία ξεχάστηκε όταν είδα πως είχε φορέσει στολή, σαν κάποια εξεζητημένη αστή σε θεατρικό.

Μ' έσυρε στα διαμερίσματά της και με ανάγκασε να φορέσω κάτι που αποκάλεσε «κουτούμι-σκελετό*», ένα κοντό κόκκινο σακάκι με στενό παντελόνι. Αναρωτήθηκα γιατί άραγε είχε ένα τόσο φριχτό όνομα.

Τότε εμφανίστηκε ένα εντελώς αναπάντεχο κοινό – ο πατέρας μου. Αυτό έλαβε χώρα εκτός σπιτιού, μέσα στη σύγχυση που δημιουργήσε η επικείμενη αναχώρηση της μητέρας μου. Ήταν ντυμένος σαν Γκαρμόν στο πορτρέτο του Τιτσιάνο, ένας θέσει ευγενής, με το υπέροχο αρχαίο ξίφος του να κρέμεται στο πλάι και κάθε τόσο να βγάζει τον σιγανό ήχο που παράγουν τα χρυσά νομίσματα μέσα στο πορτοφόλι.

Μύριζε πούδρα και αρωματικό έλαιο και όταν τον είδα, σχεδόν ένιωσα δέος. Έτσι, πολύ επίσημα –ο Ολιβιέ με το κουτούμι-σκελετό και ο Κύριος Κόμης με όλη τη δόξα της κοινωνικής του θέσης– αντικρίσαμε ο ένας τον άλλον. Είχε πολλή ζέση και φως, παρόλο που ο ουρανός ήταν εντελώς γκριζός.

* Ειδική στολή που φορούσαν παιδιά, αρκετά διαδεδομένη από το 1790 έως το 1890. Τη φορούσαν συνήθως με λευκό πουκάμισο, στολισμένο με δαντέλες και φραμπαλάδες. (Σ.τ.Μ.)

«Σου εξήγησε η μητέρα σου;»

«Όχι, Μπαμπά».

«Ο Βασιλιάς Λουδοβίκος επιστρέφει», είπε ο πατέρας μου, προφανώς σε κατάσταση συναισθηματικής έντασης. «Η κόμισσα θα γίνει κυρία επί των τιμών της βασίλισσας. Εγώ θα μετέχω στη Βουλή των Ομοτίμων.* Εσύ μια μέρα θα γίνεις κόμης ντε Γκαρμόν. Πηγαίνω στο Παρίσι να χαιρετήσω τη Μεγαλειότητά του», είπε και τα μάτια του γυάλιζαν. «Η μητέρα σου αρνείται να παραμείνει σπίτι. Θα πάει με την άμαξά της».

Πώς μπορούσα να συνεχίσω να ζω; σκέφτηκα. Δε θα έμενα πίσω.

Όπως κάθε φορά που τον παρακολουθούσαν οι υπηρέτες, ο πατέρας μου με αγκάλιασε τυπικά.

«Παλικάρι», είπε και μ' ένα τίναγμα ανέβηκε πάνω στον επιβήτορά του, στο υπερήφανο κορμί του οποίου είχε επανατοποθετήσει τις θήκες των σπαθιών, τα σχοινοιά, τα καλύμματα για τη σέλα, όλα τα σύμβολα της παλαιάς τάξης. Απομακρύνθηκε καλπάζοντας χωρίς να έχει κάποια πιο αξιόπιστα νέα, πέρα από εκείνα που καταφθάνουν από φήμες στο δρόμο για το Παρίσι, ή έστω πιο ενημερωμένες ειδήσεις, εκτός απ' τις απόψεις των αντρών που μεταφέρουν αναμμένους δαυλούς μέσα στη νύχτα. Σκέφτηκα, θα στείλουν τον μπαμπά μου στην γκιλοτίνα και μετά θα σκοτώσω ολόκληρες ορδές από δαύτους, ο Θεός να με συγχωρέσει. Παρ' όλα αυτά, αισθάνθηκα πολύ περήφανος παρακολουθώντας τον να φεύγει μόνος, χωρίς κανέναν να τον προστατεύει. Ξεκίνησε για το Παρίσι όπου, όπως όλοι γνωρίζουν τώρα, οι Ρώσοι αιχμάλωτοι και οι τραυματισμένοι Γάλλοι μεταφέρονταν πάνω σε κάρρα μέσα απ' τις πύλες. Μερικοί, μισοπεθαμένοι, έπεφταν κάτω απ' τις ρόδες και τις λέκιαζαν με αίμα. Οι κληρωτοί, που είχαν λάβει προσκλητήριο απ' τα ενδότερα της

* Μετά την Παλινόρθωση το 1814, μια νέα Βουλή δημιουργήθηκε, στο μοντέλο της Βρετανικής Βουλής των Λόρδων. (Σ.τ.Μ.)

χώρας, διέσχισαν την πρωτεύουσα σχηματίζοντας μακριές ουρές για να καταταγούν. Στο Παρίσι επικρατούσε ακόμη αναβρασμός. Εκείνη ακριβώς τη νύχτα ο πατέρας μου άκουσε τα τρένα του πυροβολικού να περνούν κατά μήκος των εξωτερικών βουλεβάρτων. Κανείς δεν ήταν σε θέση να καταλάβει αν οι εκρήξεις σήμαιναν νίκη ή ήττα.

«Απ' τους πύργους της Νοτρ Νταμ μπορούσες να δεις τις κορυφές απ' τις ρωσικές φάλαγγες να εμφανίζονται σαν τους πρώτους κυματισμούς παλιρροιακού κύματος στην ακτή», έτσι έγραψε ο Σατωμπριάν και πρέπει να είναι αλήθεια, ως επί το πλείστον.

Το Παρίσι βρισκόταν στα πρόθυρα της πτώσης ή της απελευθέρωσης και τα κανόνια έσκιζαν τα δέντρα του Δάσους.*

Στο σατώ ντε Μπαρφλέρ, η μητέρα μου ήταν γενναία και φοβισμένη, απερίσκεπτη και υπολόγιζε τα πάντα. Είχε ντυθεί σαν αστή, όπως ανέφερα πριν, έπειτα κάλεσε την άμαξα, γεγονός που υποδήλωνε μια αριстокράτισσα χωρίς αναστολές. Με αγκάλιασε και ανήγγειλε ότι έπρεπε να παραμείνω στην ασφάλεια, μαζί με τον Μπεμπέ, αλλά μετά βρέθηκε στην κουζίνα ετοιμάζοντας η ίδια ένα πανέρι, αγνοώντας το μάγειρα και τις υπηρέτριες και αρνούμενη κατηγορηματικά τις ταπεινές προσφορές τους για κρύο κρέας και φρούτα. Κάπως έτσι πληροφορήθηκα πως θα πήγαινα στο Παρίσι: την είδα να ετοιμάζει μερικές μικρές, γλυκές εκπλήξεις για τον μονάκριβο γιο της – φρούτα γλασέ, λουκούμια με άρωμα τριαντάφυλλου και μαύρη σοκολάτα, καρύδια της ποικιλίας Περιγκόρ, γλασαρισμένα με ζάχαρη και καλυμμένα με πικρό κακάο. Όρμησα στον Μπεμπέ και απαίτησα να έρθει στο Παρίσι. Σκεφτόμουν, τώρα θα γίνω Κόμης ντε Γκαρμόν, γιατί να μη με υπακούσει;

Έτρεξα και σκαρφάλωσα στον μεγαλοπρεπή Βασανιστή της μητέρας μου, αφήνοντας την Οντίλ και τους υπόλοιπους υπηρέ-

* Εννοεί το Δάσος της Βουλώνης. (Σ.τ.Μ.)

τες ν' ακολουθούν, στοιβαγμένοι σαν γογγύλια τουρσί στην πίσω άμαξα. Ήταν μια συνηθισμένη μέρα, συννεφιασμένη και γκρίζα, πολύ ήσυχη την ώρα που δραπετεύαμε απ' την εξορία μας. Σκέφτηκα πως μοιάζαμε με τζιτζικες που ζουν τρομερά πολλά χρόνια θαμμένοι στη γη.

Κατόπιν οι ρόδες της άμαξας κύλησαν επάνω στις πέτρες της αυλής και η μητέρα μου σηκώθηκε όρθια και τραγούδησε, μαζί της κι εγώ, αφήνοντας πίσω τα χλομά δέρματά μας και τ' αξιοθρήνητα κλινოსκεπάσματά μας στις πλύστρες.

IV

Η άμαξα της μητέρας μου ήταν σαν την ιδιοκτήτριά της: Αντιστεκόταν ηρωικά στην αλλαγή. Δηλαδή καμία μοντέρνα ανάρτηση δεν μπορούσε να της ταιριάξει.

Σε κάθε άλλη περίπτωση θα είχα ικετεύσει να ταξιδέψω με την Οντίλ στη δεύτερη άμαξα.

«*Vive le roi**», ψιθύρισε η μητέρα μου όταν επιτέλους μείναμε μόνοι, χωρίς κατασκόπους γύρω μας.

Φίλησα τα υγρά της μάγουλα. «*Vive le roi, Maman*», φώναξα τρέμοντας για το τι θα επακολουθούσε.

Με κράτησε πάνω στο μικρό της στήθος. Η καρφίτσα της πίεζε το μάγουλό μου και με πλήγωνε, όμως όλα όσα ο ξέπνοος, αιμορραγών, άυπνος Ολιβιέ είχε ευχηθεί φαίνονταν ότι ίσως πραγματοποιούνταν. Οι μέρες της δόξας επέστρεφαν. Όλα μοσκοβολούσαν γιασεμί και δέρμα, όμως δεν ξεχνούσα το φρικαλέο σκίτσο με το ματωμένο κεφάλι του Λουδοβίκου 16ου ούτε εθελουφλούσα μπροστά στη μεταμφίεση της μητέρας μου. Δεν ήμουν βέβαιος εάν επιστρέφαμε στους φίλους ή στους εχθρούς μας και δε θα έθετα την ερώτηση αυτή ευθέως. Αυτές οι αναπάντητες,

* Να ζήσει ο Βασιλιάς. (Σ.τ.Μ.)

αγωνιώδεις ερωτήσεις κανονικά θα είχαν μολύνει την επιστροφή μας, αλλά η εμπειρία της μητέρας μου ήταν τόση, που γνώριζε την αξία του περισπασμού της προσοχής. Άλλωστε δεν είχαν ανεβάσει Ρακίνα οι αριστοκράτες στη φυλακή του Πορτ Λιμπο, δεν είχαν παίξει χαρτιά; Επειδή καμία από αυτές τις δραστηριότητες δεν ταίριαζε στην περίπτωση, είχε τοποθετήσει ένα κοφί-νι ανάμεσά μας στην άμαξα.

Οι χωρικοί όργωναν τα χωράφια τους και ο αέρας μύριζε κοπριά και χώμα. Η μητέρα μου είχε διαφορετική ανάμνηση για τον καιρό, αλλά εγώ θυμάμαι καθαρά ότι άνθιζαν τα πρώτα λευκάγκαθα ενώ μέσα στο ξεβαμμένο καύκαλο του Βασανιστή δειπνούσαμε με ζαχαρωμένα λουλούδια, τόσο ντελικάτα και όμορφα, καθένα τυλιγμένο σε αχνογάλαζο χαρτί, μεγαλειώδες και θεσπέσιο σαν ευγενής.

«Χάθηκαν όλα», φώναζε.

Όμως τότε η όψιμα παιχνιδιάρικη μητέρα μου θα εμφάνιζε μία ακόμα ωραία μπλε φούστα και θα την ξετύλιγε για ν' αποκαλύψει ένα λευκό μπουμπούκι τριαντάφυλλου, που θα έλιωνε σαν νέκταρ στη γλώσσα μου.

«Θα δω το βασιλιά, Μαμά;»

«Μα φυσικά».

«Τι θα του πω, Μαμά;»

«Ολιβιέ. Κοίτα. Τι μπορεί να είναι τούτο;»

Κι αυτό που εμφάνισε μέσα απ' το καλάθι της τώρα ήταν ένα οικείο αντικείμενο απ' το γραφείο του πατέρα μου, όπου είχε για καιρό βρει τη θέση του εκεί με διάφορα βότανα και αντικείμενα τέχνης συναισθηματικής αξίας. Εδώ, στην πιο συναρπαστική –όπως ήμουν σε θέση ν' ανακοινώσω με σιγουριά– μέρα της ζωής μου, μέσα σ' αυτό το ροζ γυάλινο φλασκί σε σχήμα δακρύου και κλεισμένο με πώμα υπήρχε ίσως ένα μαγικό βάλσαμο για κάποιον απ' τους πληγωμένους ιππότες του Θεορβάντες, και αν η Μαμά μού είχε πει πως ήταν γεμάτο με λιβάνι ή μύρο, δε θα είχα τον παραμικρό λόγο να την αμφισβητήσω, εκτός απ' τα ανάγλυφα γράμματα «made in New York».

Ήταν, όπως μου είπε η μητέρα μου αργότερα, σε κάποια πιο ήρεμη, λιγότερο εκστατική μέρα, ένα δώρο για τον πατέρα μου απ' τον Αμερικανό που ισχυριζόταν ότι εφηύρε τον ηλεκτρισμό. Ήταν ανθρακούχο νερό.

Η μητέρα μου δεν έδινε δεκάρα για τον Αμερικανό, που δε γνώριζε καν ότι όφειλε να φοράει περούκα στο σατώ ντε Μπαρφλέρ, κι όμως ξετύλιξε το χάλκινο συρματάκι απ' το πώμα με αρκετό σεβασμό κι όταν το έβαλε στο χέρι μου, κατάλαβα πως μπορούσα να το κρατήσω ως κειμήλιο. Δίπλωσα το σύρμα και το καταχώνιασα στην τσέπη του κοστουμιού-σκελετός. Μετά η μητέρα μου έβγαλε το πώμα. Το ανθρακούχο νερό δεν είχε την κρουστική δύναμη της σαμπάνιας, αλλά παρήγαγε μια δική του, ξεκάθαρη ενέργεια, κάτι πιο στρογγυλεμένο και απαλότερο, μάλλον σαν, αν μπορώ να το πω χωρίς να προσβάλω τη σεβαστή του μνήμη, τα αέρια που άφηνε ο αγαπητός Μπεμπέ στον ύπνο του.

Είχαμε *εκτοξευτεί* προς το Παρίσι, υψωθεί, κλυδωνιστεί απ' τα τερατώδη ελατήρια του Πολινιάκ, όμως μέσα σ' αυτή την αναταραχή η μητέρα μου γέμισε προσεκτικά ένα κύπελλο και αντίκρισα για πρώτη φορά μπουρμπουλήθρες, χωρίς να είμαι σε θέση να μαντέψω ότι το αέριο είχε συγκεντρωθεί απ' τον αφρό βρώμικης μαγιάς ζυθοποιείου, βλέποντας μονάχα την ανύψωση του δικού μου πνεύματος, σαν τις εύθραυστες κρυστάλλινες φουσαλίδες που υψώνονταν στο χρυσαφένιο φως.

Η μητέρα μου κι εγώ ήπιαμε κι εγώ γέλασα και τσίριξα. Οι φουσαλίδες έσκασαν μέσα στη μύτη μου, πίσω απ' τα μάτια μου. Μεθύσαμε, το ορκίζομαι.

Και μετά ήμαστε ξανά εξαιρετικά νηφάλιοι και διατηρώ μια ξεκάθαρη, σκοτεινή ανάμνηση της άφιξής μας στις όχθες του ποταμού Ουάζ, όπου βρήκαμε τον πατέρα μου να μας περιμένει, υποθέτω είχαν συνεννοηθεί γι' αυτό, αν και δε μου το είχαν πει. Προφανώς οι μάχες συνεχίζονταν και γι' αυτό προσεγγίσαμε το Παρίσι από αυτή τη διαδρομή. Δεν ξεπλάγην καθόλου όταν είδα τον μπαμπά μου τόσο όμορφο και επιβλητικό πάνω στο άτι του, με το ξίφος στο πλευρό του και τα μεγαλειώδη λο-

φία μαύρου καπνού να υψώνονται στο δρόμο πίσω του. Καθώς τον πλησιάζαμε, η μητέρα μου έχωσε βιαστικά το άδαιο μπουκάλι στο πανέρι της, όμως ο πατέρας μου δεν πρόλαβε να μιλήσει κι έστρεψε το άλογό του απ' την άλλη, φωνάζοντας στον οδηγό μας να μας συνοδεύσει μέχρι το σπίτι μας στην οδό Σαιν-Ντομνίκ.

Πάνω απ' τα κεφάλια μας καθόταν ο αμαξιάς και ο σιδεράς μας, ο δεύτερος μ' ένα μουσκέτο στην αγκαλιά του και ο πρώτος με το μασιτίγιο του, που το χτυπούσε στο δρόμο μήπως και πλησίαζε κάποιος. Ο ήλιος έδνε πάνω στις χρυσαφένιες λεωφόρους καθώς αλλάζαμε πορεία και απομακρυνόμαστε απ' τους Κοζάκους, τους οποίους φοβόμαστε, και καλπάζαμε προς τους Αυστριακούς, τους οποίους εμπιστευόμαστε, παρόλο που και οι δύο, μαζί με τους Πρώσους, ήταν οι σωτήρες μας που ήρθαν να καταστρέψουν τον τύραννο που γέννησε η επανάσταση.

Καθώς διασχίζαμε τον Σηκουάνα, ο ήλιος βρισκόταν στον ορίζοντα και ο αρχαίος ποταμός έρρεε κάτω απ' το μονοπάτι μας σαν υδράργυρος, μεταφέροντας τα κορμιά των Γάλλων γιων και πατεράδων μας μαζί με τα προιονισμένα κούτσουρα. Θα νόμιζε κάποιος πως η τερατωδία αυτού του θεάματος, το τόσο αίμα που χύθηκε για να εκδιωχθεί ο Ναπολέων, θα με αηδίαζε, θα συνέθλιβε την παιδική μου ευδαιμονία σαν ένα βρώμικο ροδοπέταλο στο δρόμο, αλλά βλέπετε, ο μεγαλοπρεπής πατέρας μου ήταν μπροστά, ο σιδεράς από πάνω, και καθώς φτάναμε στην Αριστερή Όχθη ήμουν στην πραγματικότητα ένα επιπόλαιο, σιχαμερό πραγματάκι, ένας στρατηγός που επιστρέφει στη δόξα μετά τους πολέμους.

Vive le roi, σκέφτηκα, *Vive la France*. Φύλησα το μάγουλο της μητέρας μου και πίεσα το μικρό της χέρι. Ο Οίκος των Γκαρμόν είχε αποκατασταθεί.

V

Εγκαταλείποντας τον μαυρισμένο ασημί Σηκουάνα, καθώς ανادύομαστε πίσω απ' την επίσημη, καπνισμένη σκιά των υπουργ-

γείων, βρήκαμε την οδό Σαιν-Ντομινίκ. Παντού κάτω απ' τις ρόδες μας υπήρχαν σπασμένα τούβλα και λιθάρια. Ο αέρας, που προηγουμένως μύριζε θειάφι, εδώ ήταν μολυσμένος και δύσοςμος. Ο Γκυστάβ ο σιδεράς κατέβηκε και, αφού πυροβόλησε με το μουσκέτο του προς τον ουρανό, φώναξε οδηγίες και ο αμαξάς οδήγησε την άμαξα γύρω απ' το τυμπανισμένο άλογο, τα γυαλιστερά πράσινα σπλάχνα του οποίου υψώνονταν σαν απαίσια, φωτεινή φυσαλίδα στη σκιερή νύχτα. Ελάχιστες λάμπες έκαιγαν στα επιβλητικά σπίτια και αυτή η απουσία των ομοίων μας ήταν ανησυχητική. Είχα επισκεφθεί την οδό Σαιν-Ντομινίκ δύο φορές στη ζωή μου, αλλά στη φαντασία μου είχε μια εκθαμβωτική λάμψη – η οικογένεια Μπλακβίλ έμενε εδώ επίσης, άρα και οι δύο θα ήμαστε γείτονες του Βασιλιά Λουδοβίκου 18ου.

«Όχι, όχι», φώναξε η μητέρα μου όταν το φως απ' το φανάρι του Γκυστάβ αποκάλυψε ένα ψηλό, στενό αστικό σπίτι με τυφλά μάτια. Η μητέρα μου είχε γεννηθεί σ' αυτόν το δρόμο. Γνώριζε κάθε οίκημα απ' τ' όνομα της οικογένειας που το κατοικούσε. «Εκεί, σιδερά, εκεί», κραύγασε. «Εμπρός».

Εκείνη τη στιγμή φανερώθηκε εκεί, στο ημίφως του διαστικτού φαναριού, ένα γιγάντιο φάντασμα, ψηλό σαν σπίτι, που φαινόταν έτοιμο να κυκλώσει την άμαξα, αιμορραγώντας μαυρίλα με φόντο τον καρβουνιασμένο ουρανό.

«Μαμά», έσκουξα.

«Τι συμβαίνει;» απαίτησε να μάθει με φωνή που πλησίαζε σ' ένταση τη δική μου.

Έμεινα άλαλος από τρόμο, όλες οι τρίχες στο λαιμό και το σβέγκο μου ανασηκώθηκαν. Δεν μπορούσα να κάνω τίποτε άλλο παρά να της δείξω.

«Όου». Κοίταξε κι έπειτα *χαστούκισε* το γόνατό μου. «Είναι η γλυτσίνια των Μπλακβίλ».

Αν αυτή ήταν η γλυτσίνια των Μπλακβίλ, ήταν, επίσης, ένα ζωντανό πλάσμα που το είχαν κακομεταχειριστεί, τραυματίσει, κοιματιάσει, που του είχαν επιτεθεί και το είχαν αποσπάσει απ' το σπίτι, και η πανύψηλη μάζα του ταλαντευόταν τώρα πάνω απ' τα

κεφάλια μας. Αυτό ήταν το σπίτι του φίλου μου του Τομάς. Αρρώστησα όταν είδα πώς είχε τιμωρηθεί, ακριβώς σαν τα περιστερία και, όπως λεγόταν, με τον ίδιο τρόπο που οι τυπογράφοι της οδού Σαιν-Σεβερέν είχαν δικάσει και κρεμάσει τα γατιά των αφεντικών τους.

«Μαμά, πού είναι ο Τομάς;»

Αλλά εκείνη άφησε το χέρι μου.

Οι σιδερένιες πύλες μας είχαν τώρα ανοίξει για χάρη μας απ' το σιδερά μας, ο οποίος, όπως φαινόταν, δεν μπορούσε να σκεφτεί τίποτε άλλο πέρα απ' τα χρυσά οικόσημα σε σχήμα κρίνου που κάποιοι είχαν λιώσει για να τα μετατρέψουν σε σφαίρες. Άκουσα το τρίψιμο του ατσαλιού πάνω σε ατσάλι, τους βαρείς αρμούς να μετακινούνται ενώ η καρδιά μου χτυπούσε σαν διάβολος, το αίμα μου έρρεε ορμητικό στις αρτηρίες και τις φλέβες μου. Τότε *–άλλη μια τρομάρα–* η ψηλή μπροστινή πόρτα άνοιξε και αντίκρισα ένα ζευγάρι σκούρα, διεισδυτικά μάτια. Ακούμπησα άκαμπτος πάνω στη μητέρα μου και σιγά σιγά συνειδητοποίησα ότι τα μάτια ανήκαν σε μια δικιά μας *–την πυργοδέσποινα–*, η οποία αρνιόταν να επιτρέψει την είσοδο στην κυρία της.

«Μη δυσφορείς», μ' επέπληξε η μητέρα μου, όμως εκείνη ήταν που δυσφορούσε.

Αισθανόμουν τη θέρμη του κορμού της. Ένα λεπτό αργότερα μπήκε στη μεγαλοπρεπή τραπεζαρία, όπου σχεδίαζε να υποδεχτεί τον ίδιο το βασιλιά μέσα σε μια θάλασσα από κρίνα.

Φανταστείτε τη σύγχυσή μου όταν σ' εκείνο το δωμάτιο ανακάλυψα, κάτω απ' το φως είκοσι κεριών, ένα μεγάλο, μαύρο ευνουχισμένο άλογο, δεκαοκτώ παλάμες ψηλό, ν' αποδευεί στο λουστραρισμένο πάτωμα.

Ανάμεσα στην κοπριά και στο άχυρο διέκρινα ένα σπασμένο βάζο, ασημικά και δαμασκηνές υφασμάτινες κουρτίνες στοιβαγμένες – μικρή ζημιά αν λάβεις υπόψη τι συνέβαινε πέρα απ' τον Σηκουάνα, όμως, παρ' όλα αυτά, ενδεικτικά μιας φριχτής βίας. Ρίγος διαπέρασε τα σωθικά μου.

Πίσω απ' το άλογο οι υπηρέτες συνέχισαν να συγκεντρώνο-

νται με τα κεριά τους, η μητέρα μου βρισκόταν για μια ακόμα φορά εκτεθειμένη κι εγώ, ο γιος που είχε κληρονομήσει τους φόβους της μέσα απ' τη μήτρα, γνώριζα ότι δε θα μπορούσε ν' αντέξει αυτή τη δημόσια δοκιμασία. Για παράδειγμα, πώς θα τους αποκαλούσε; Άφησα μια απαίσια μυρωδιά. Η κόμισσα ντε Γκαρμόν πίεσε το χέρι μου μια φορά, για ελάχιστα δευτερόλεπτα, και κατόπιν γέλασε, καθόλου απελπισμένα, μάλλον κοριτσιούτικα, θα έλεγα, λες και το απαίσιο θέαμα ήταν εξαιρετικά διασκεδαστικό.

«Έλα», είπε η μητέρα μου, όμως δεν τόλμησα να κουνηθώ. Με άγγιξε ελαφρά στο κεφάλι και μετά, απευθυνόμενη στους υπηρέτες απ' την παγερή απόσταση της μεγαλειότητάς της, ανέβηκε με χάρη τις στριφογυριστές μαρμάρινες σκάλες. Κι έτσι μ' εγκατέλειψε στην τρομερή βία του δωματίου.

Ευχαρίστησα την πυργοδέσποινα που μας υποδέχθηκε. Εκείνη απάντησε όπως άρμοζε. Εξήγησε ότι το άλογο βρισκόταν εκεί επειδή οι στάβλοι είχαν καεί και ότι ο Χομπς νόμιζε πως το είχαν κλέψει οι Κοζάκοι. Μου υπέδειξε πως η μύτη μου αιμορραγούσε.

Έξι υπηρέτες με συνόδευσαν στο κρεβάτι.

Έπειτα κατέφθασε η Οντίλ μεταφέροντας ένα μεγάλο, ελαφρώς ρόδινο πορσελάνινο δοχείο. Περιείχε τις βδέλλες μου. Την τοποθέτησε επάνω σ' έναν εγγλέζικο επιχρυσωμένο ξύλινο πάγκο κι έβγαλε τη μουσελίνα που τύλιγε το στόμιό της. Αυτοί οι *vieilles amies*, αυτοί οι παλιόφιλοι, υπήρξαν ανέκαθεν δική της ευθύνη και ήταν πάντα έτοιμη, οποιαδήποτε ώρα κι αν χτυπούσε το κουδούνι της, να σαρώσει τα λιμασμένα παράσιτα μ' ένα εργαλείο που δεν έχω αντικρίσει ξανά από τότε – ένα εγγλέζικο σουρωτήρι τσαγιού στερεωμένο με δερμάτινα κορδόνια παπουτσιών σ' ένα ξύλινο κουτάλι. Η Οντίλ ήταν αργή και βαρυνόκακη αλλά θαυμαστά επιδέξια και, όταν χρειαζόταν, διάλεγε ένα και μοναδικό πλάσμα, το κρατούσε ανάμεσα στον αντίχειρα και το δείκτη και μετά, όταν πια είχε αποχωρήσει ο γιατρός, το τοποθετούσε – με απόλυτη επιτυχία – στη μύτη της και λόγω της καλοσύνης της, για ν' απαλύνει την αγωνία μου, έπαιζε τα μάτια της μπροστά μου καθώς το πλάσμα τίνιζε το ευτελές κορμί του στον αέρα.

Έτσι, τις πρώτες δύο μέρες μας στο Παρίσι εγώ θεωρήθηκα ασθενής, αν και παραπονέθηκα με πικρία ότι δεν ήμουν δα και τόσο άσχημα. Οι Μπλακβίλ δεν είχαν επιστρέψει απ' τη Νορμανδία. Τους περίμενα καθισμένος μπροστά στο παράθυρό μου και είδα, αν όχι τον ψηλό, νεαρό μου Τομάς, πολλούς άλλους επισκέπτες να φτάνουν με άμαξες και με τα πόδια, κουβαλώντας τα καλάθια, τα δέματα ή τις αποσκευές τους ή απλώς κρατώντας ψηλά τις ουρές απ' τα φορέματά τους. Έβλεπα, επίσης, την άμαξα της μητέρας μου, που δεν ήταν καθόλου κρυμμένη, αντιθέτως, περιμένε ετοιμοπόλεμη με τ' άλογά της ξεμένα ολόκληρη την ημέρα. Οι πιο απίθανοι άνθρωποι στέκονταν έξω απ' την πύλη παρακολουθώντας το θέαμα και όταν ένα άτακτο παιδί πέρασε τρέχοντας τη θύρα, το έκανε όχι για να πετσοκόψει τους τένοντες κάποιου αλόγου, αλλά για να στερεώσει τρυφερά μια μαργαρίτα στο χαλινάρι, μπροστά απ' το αυτί του ζώου. Γι' αυτό και το αίμα μου έβρασε, τα πνευμόνια μου φούσκωσαν και ήταν έτοιμα να εκραγούν όταν είδα τους άντρες της συντεχνίας και τις γυναίκες της αγοράς να φτάνουν στις πύλες μας φέροντας δώρα, έπιπλα, καθρέφτες και άλλα αντικείμενα, «που τα είχαν πάρει για να τα φυλάξουν» όσο θα διαρκούσε η επανάσταση.

Εφόσον ο πατέρας μου είχε αρνηθεί ν' ακολουθήσει τους ευγενείς στη φυγή τους στην εξορία, το σπίτι, παρά την ύπουλη ζημιά που είχε υποστεί, παρέμεινε στην κατοχή του, και τα αντικείμενα που τώρα επιστρέφονταν, σύμφωνα και με τους νόμους του Διευθυντηρίου και της Αυτοκρατορίας, είχαν στην πραγματικότητα κλαπεί.

Έμεινα ξαπλωμένος στο κρεβάτι ενώ η Οντίλ με πότιζε ανελέητα με χαμομήλι. Δεν ξέρω αν με ηρεμούσε. Η μητέρα μου μ' επισκεπτόταν συχνά, αν και πάντα ήταν βιαστική να συναντήσει κάποιον φίλο που επέστρεφε, φέροντας άλλοτε έναν ζωμό, άλλοτε μόνο τη χαρούμενη, αναστατωμένη καρδιά της. Ποτέ δεν είχα δει τα μάτια της να λάμπουν τόσο, κι εκείνες οι επισκέψεις, έστω και σύντομες, με πλημμύριζαν ευτυχία και σαφείς προσδοκίες για το πώς θ' άλλαζε ίσως η ζωή μου από τούδε και στο εξής.

Και δεν απογοητεύτηκε. Γιατί όταν σηκώθηκα απ' το κρεβάτι του πόνου, μου έφερε ένα καινούργιο ναυτικό κοστούμι. Όσο για τα δικά της φορέματα, είχαν αλλάξει από μαύρο σε άσπρο, απ' τα γηραιά στη νιότη. Μάζευε τα μαλλιά της. Κατέβαινε εκείνες τις φαρδιές μαρμάρινες σκάλες τυλιγμένη απ' την κορυφή ως τα νύχια με λευκά, αραχνοϋφαντα ενδύματα με τέλειες πτυχώσεις και τα μακριά κυματιστά μανίκια της δεμένα με τούφες από άσπρες μεταξωτές κορδέλες. Ήταν σαν άγγελος, μια αριστοκρατική περιγίγισσα, με ψηλό, αξιολάτρευτο λαιμό, οι περιτέχνες μπούκλες της να πέφτουν στα μάγουλά της και το λευκό της καπελάκι στολισμένο με φρέσκα μπουκέτα, τα οποία ίσως είχαν τον μάλλον άχαρο σκοπό να καλύπτουν τις οσμές του δρόμου.

Οι υπηρέτες, μαζεμένοι σαν χήνες στην είσοδο, επευφημούσαν.

Αυτό σαφώς σκανδάλισε την κόμισσα. Σταμάτησε τρία σκαλιά πριν απ' το τέλος και σε ολόκληρο το μέτωπό της ζωγραφίστηκε ένα συνοφρύωμα αποδοκιμασίας, ενώ τα σκούρα μάτια της έλαμπαν μ' έκφραση αγνού θριάμβου. Με αυτό το ύφος έριξε το γάντι στο κοινό της κι εγώ πίσω της κρατούσα ακόμα σφιχτά στη χούφτα μου το γράμμα προς τον αβάντε Λα Λοντ. Μέσα απ' τις πύλες διέκρινα ένα πλήθος αντρών όλων των ειδών με άσπρες κονκάρδες και κάποιες γυναίκες επίσης, ορισμένες πολύ άξεστες. Η μητέρα μου, μη ξέροντας αν έπρεπε να τους χαιρετήσει ή όχι, τύλιξε τους ώμους της μ' ένα λουλουδάτο σάλι και αυτή η απλή κίνηση πυροδότησε μία ακόμα ιαχή.

«*Vive le roi*», φώναξαν.

«Μέσα, μέσα», σφύριξε η μητέρα μου μέσα απ' τα δόντια της.

Πήδησα μέσα στο φοβερό τέρας Πολινιάκ κι εκείνη με ακολούθησε βιαστικά. «*Vive le roi*», ψιθύρισε στο αυτί μου, γαργαλώντας το μάγουλό μου με τα φρέσκα μπουμπούκια του καπέλου της. «*Ζήτω ο βασιλιάς, θησαυρέ μου*». Κι έτσι κατηφορίσαμε κατά μήκος της οδού Σαιν-Ντομινίκ προς την οδό ντε Ριβολί, όπου επισκεφθήκαμε τη Μαντάμ ντε Σατωμπριάν. Ο κύριος ντε Σατωμπριάν δεν ήταν σπίτι, αλλά πολλοί άλλοι αριστοκράτες βρίσκονταν συγκεντρωμένοι γύρω απ' την τραπεζαρία, που είχε πάνω

της ψηλές στοίβες χαρτιών δεμένων με ανοιχτοπράσινο κορδόνι τυπογραφείου. Όταν μπήκαμε τα κορδόνια είχαν κοπεί και τα φυλλάδια είχαν μοιραστεί στο Μαρκήσιο ντε λα Τουρ ντι Πεν και στη Μαντάμ ντε Ντιράς και στη Μαντάμ Ντιλολοϊ και σε πολλούς άλλους των οποίων τα ονόματα δε γνώριζα, αν και πιστεύω πως η Μαντάμ ντε Σταλ ανήκε στην ομάδα. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, τρέξαμε όλοι έξω στην οδό ντε Ριβολί, όχι στις πολυάριθμες άμαξες που μας περίμεναν, αλλά κατά μήκος του δρόμου, κι έτσι οι αμαξάδες μάς ακολούθησαν με βήμα μάλλον πένθιμο, κι εμείς, λευκοντυμένοι, σκορπίσαμε σαν κοπάδι από θαυμάσια πουλιά, σπάνια φλαμίνγκο ίσως, στα βουλεβάρτα και στις πλατείες, απ' το προάστιο Σαιν-Ζερμέν προς το προάστιο Σαιντ-Αντουάν, μοιράζοντας το φυλλάδιο του κυρίου ντε Σατωμπριάν που, όπως υπέθεσα τότε, ήταν ένα είδος ανακοίνωσης για την επιστροφή του βασιλιά. Πραγματικά, ήταν ένα φυλλάδιο γραμμένο απ' τον κύριο ντε Σατωμπριάν, το οποίο είχε πολύ μεγάλη επίδραση στον πληθυσμό καθώς νομιμοποιούσε την επιστροφή του βασιλιά.

Ο Λουδοβίκος ο 18ος είπε αργότερα ότι για εκείνον «ο Βοναπάρτης και οι Βουρβόνοι* άξιζαν όσο ένα ολόκληρο σύνταγμα». Ποτέ δεν πέρασε απ' το μυαλό του Σατωμπριάν ότι τον είχαν κολακεύσει ανελέητα, αλλά σε αυτό το θέμα δεν είναι χειρότερος από οποιονδήποτε άλλον συγγραφέα γεννήθηκε ποτέ.

Αγαπητέ Μπεμπέ μου,

σου εύχομαι να έχεις μια καλή μέρα. Θέλω κάτι να σου πω. Θ' αποκτήσω καινούργιο κοστούμι χάρη στην επίσκεψη της Μεγαλειότητάς Του. Μόλις γκρέμισαν το άγαλμα της πλατείας Βαντώμ και στη θέση του τοποθέτησαν μια λευκή σημαία με τον συμβολικό κρίνο των Βουρβόνων επάνω της.

* Ο Οίκος των Βουρβόνων ήταν ένας απ' τους δυναστικούς βασιλικούς οίκους. Βασίλεψε απ' το 1589 έως τη Γαλλική Επανάσταση και απ' την πτώση του Ναπολέοντα έως το τέλος της μοναρχίας το 1848. (Σ.τ.Μ.)

Αντίο, μικρέ Μπεμπέ, σε φιλώ με όλη μου την καρδιά. Ο φίλος μου ο Τομάς είναι τώρα εδώ, μαζί με όλες τις αδελφές του. Ρωτά για την υγεία σου και απαιτεί να έρθεις κοντά μας πολύ σύντομα.

Ολιβιέ

Ο Ολιβιέ είναι Γάλλος αριστοκράτης, παιδί μιας οικογένειας ευγενών που έχει πληγεί απ' την Επανάσταση. Ο Παπαγάλος είναι γιος Άγγλου τυπογράφου, που έχει όνειρο ζωής να γίνει ζωγράφος αλλά καταλήγει υπηρέτης. Γεννημένοι σε διαφορετικές χώρες και σε άλλες ιστορικές συγκυρίες, θα συναντηθούν κάποτε στην Αμερική.

Όταν ο Ολιβιέ ταξιδεύει στον Νέο Κόσμο, φαινομενικά για να μελετήσει τις φυλακές, στην πραγματικότητα όμως για να σώσει το τομάρι του από άλλη μια επανάσταση, ο Παπαγάλος τον συνοδεύει σαν κατάσκοπος και προστάτης ταυτόχρονα.

Καθώς η αφήγηση εναλλάσσεται μεταξύ του Ολιβιέ και του Παπαγάλου, σ' ένα ταξίδι στον έρωτα και στην πολιτική, στις φυλακές και στον κόσμο της τέχνης, ο Πίτερ Κάρρεϊ εξερευνά την περιπέτεια της αμερικανικής δημοκρατίας, στη θεωρία και στην πράξη, με εξαιρετικά ευφυή τρόπο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΙΟΥ 121, ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 09094

ΔΙΑΒΑΖΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟ ΜΕ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ